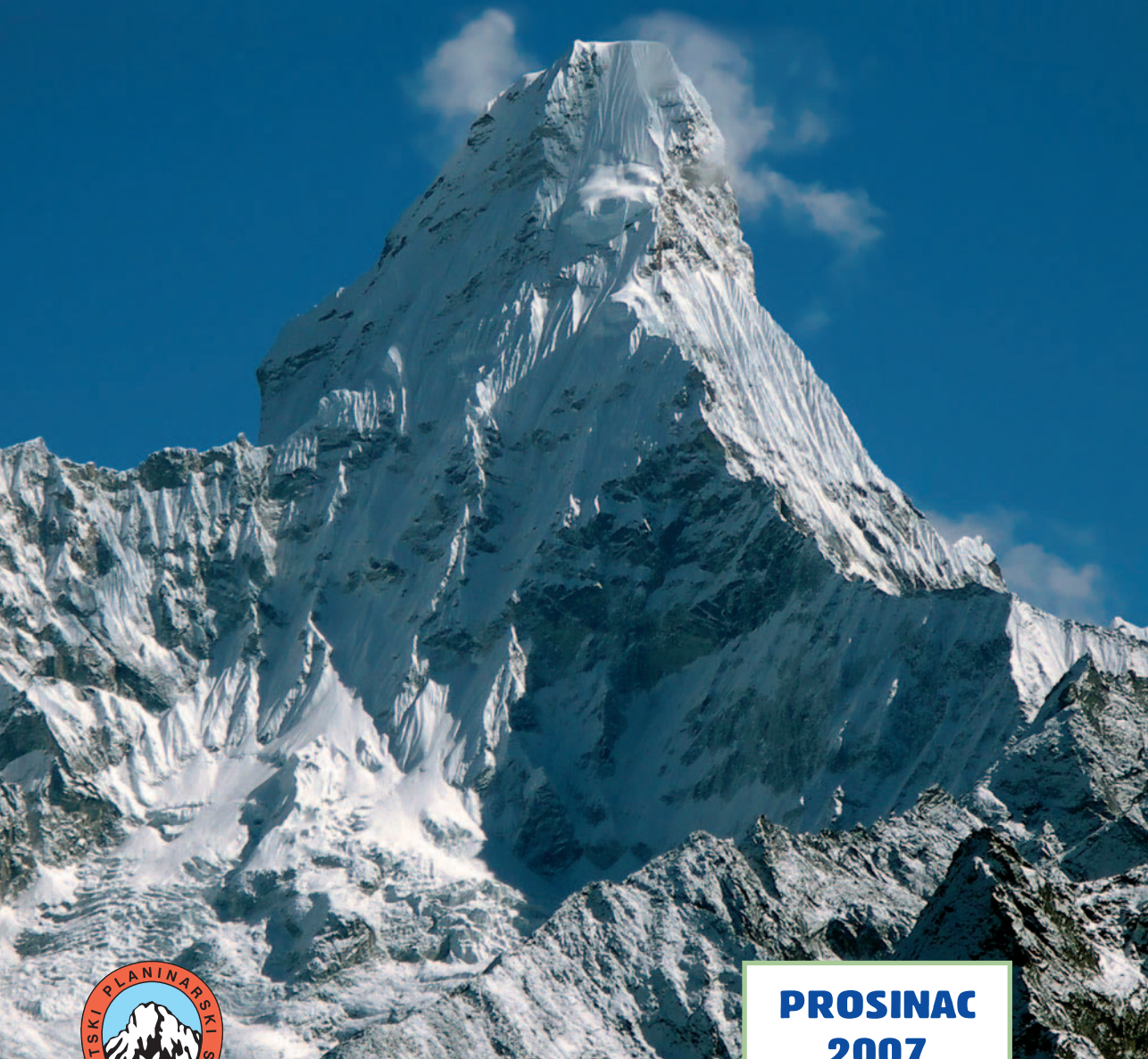

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

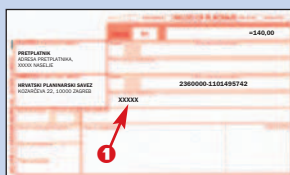
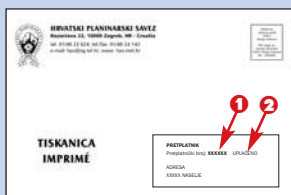
PROSINAC
2007

12

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u **11 brojeva** godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je **1. lipnja 1898.** Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom **»Naše planine«.**

PRETPLATA za 2008. godinu iznosi **140 kuna** (za inozemstvo **35 eura**). Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici **»Poziv na broj«**, mora biti upisan **Vaš pretplatnički broj**. Pretplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na pretplatnički broj.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznak o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u Hrvatskom planinarskom savezu (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za primanje časopisa, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primiti svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je **15 kuna** (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranima na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. Svi se primljeni materijali na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na DVD-u, CD-u ili disketi, ali ne unutar Wordovih dokumenata!). Detaljnije upute nalaze se na web-stranici časopisa.

WEB-STRANICA ČASOPISA: www.plsavez.hr/hps/HP

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palmotićeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
Željka Kasapović
Zdenko Kristijan
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
Željko Poljak
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

410

Manje poznata brda riječkog zaleđa

419

Planinariti po Norveškoj

428

 Igra prirode – fotografije s
 natječaja HPD-a »Mosor«

430

 Sikkim – pod sjenom
 Kangchenjunge

TEMA BROJA
Manje poznata brda riječkog zaleđa
SADRŽAJ
Manje poznata brda riječkoga zaleđa410

Vanja Radovanović i Jadranko Popović

Planinariti po Norveškoj419

Željko Poljak

Dolomiti – planine koje oduševljavaju422

Rajko Grubišić

Planinar na moru ili gdje je prvo brdo426

Damir Bajs

Igra prirode428
Sikkim – pod sjenom Kangchenjunge.....430

Igor Petriček

Ceste koje život ne znače.....438

Hrvoje Zrnčić

Planinarski tisak440
In memoriam: Mate Erceg442
Vijesti442
Sadržaj 99. godišta »Hrvatskog planinara«447
SLIKA NA NASLOVNICI
Ama Dablam

foto: Darko Berljak

Manje poznata brda riječkoga zaleđa

Znate li gdje su Luban, Ljubelj, Svib, Trebestion, Matusajna, Veliko i Malo Lukovišće?

Vanja Radovanović, Zagreb i Jadranko Popović, Rijeka

Razgovarajući sa zagrebačkim planinarima, više sam puta imao prilike čuti riječi poput: »Blago Riječanima, oni imaju na dohvat ruke i Učku, i Obruč, i Risnjak, s ostatkom Gorskog kotara, a ni Kapela i Velebit nisu im tako daleko!« Istina, nijedno veće urbano središte u Hrvatskoj nema tako lijep izbor mogućih planinarskih odredišta kao Rijeka. Međutim, uza sve te poznate planine koje su, rekao bih, zaista dobro posjećene, u blizini Rijeke nalaze se i neka druga planinarima zanimljiva mjesta, koja su neopravdano zapostavljena.

Vidici s takvih vrhova možda se ne mogu mjeriti s onima što se pružaju s Učke ili Risnjaka, niti se njihove zanimljivosti mogu mjeriti, recimo, s ljepotama Bijelih ili Samarskih Stijena ili pak s impozantnošću Mudne doli, no ta brda pružaju zaista raznovrsne užitke. Štoviše, usponi ne zahtijevaju previše muke, pa su kao stvoreni za kratak jesenski ili zimski izlet ili pak malo dužu obiteljsku šetnju.

Riječ je o području koje se prostire između grada Rijeke, planinske skupine Obruča te planina Gorskog kotara – Tuhobića, Medviđaka, Kobiljaka i Zagradskog vrha. To područje presijecaju mnoge prometne veze. To je, prije svega, željeznička pruga Zagreb – Rijeka, a siječe ga i cesta Gornje Jelenje – Križišće – Kraljevica, kojom mnogi kreću prema otocima Krku, Cresu i Lošinju, te novi plinovod, koji je na mnogim mjestima presjekao ceste i pješačke staze.

I što to tamo ima tako posebno, pitat će netko, a ja ću odgovoriti: sjetite se samo onih prekrasnih vidika prilikom spuštanja vlakom

prema Rijeci, od Učke i Istre preko otoka i na drugu stranu prema Obruču, velikih travnatih ponikava, ali i stjenovitih padina. Ali to nije sve – ima tamo i starih bunkera, zanimljivo trasiranih vojnih putova, ruševina starih gradova... a sve to na dohvat ruke.

Na žalost, sva ta raznolikost nije gotovo nikako obrađena u planinarskoj literaturi i kartama. O vrhovima Kičerini, Trebestionu, Matusajni, Lukovišću, Svibu i Ljubibelju može se u Poljakovim »Hrvatskim planinama« pronaći samo kratka crtica. U »Hrvatskom planinaru« u svih 99 godina izdavanja o njima nije objavljen ni najkraći članak, a to područje ne pokriva ni jedna planinarska karta (osim karte Gorskoga kotara u izdanju Planinske založbe Slovenije, koja je uz mjerilo 1:100.000 ipak premalo detaljna; putovi na tom području naziru se na karti Goranskoga planinarskog puta u izdanju HPD »Zagreb-Matica«).

Na sreću, riječki su planinari područje kvalitetno opremili markacijama, no i sav taj trud ne može doći do izražaja kad širemu planinarskom krugu nije poznato gdje počinju markacije, kuda vode, koje su udaljenosti, gdje se okrijepiti... Namjera je ovim člankom približiti to područje čitateljima »Hrvatskog planinara« i dati im upravo te podatke, kako bi sami mogli krenuti u otkrivanje toga lijepog i slikovitog područja.

Opaska: u spomenuto se područje ubraja i kotlina Rječine, međutim, markirana staza duž njezina korita ipak je već opisana u »Hrvatskom planinaru« (br. 2/2004) te je stoga u ovom članku izostavljena.

Markirani vrhovi i pristupi do njih

Vrhove bismo mogli razvrstati u tri skupine:

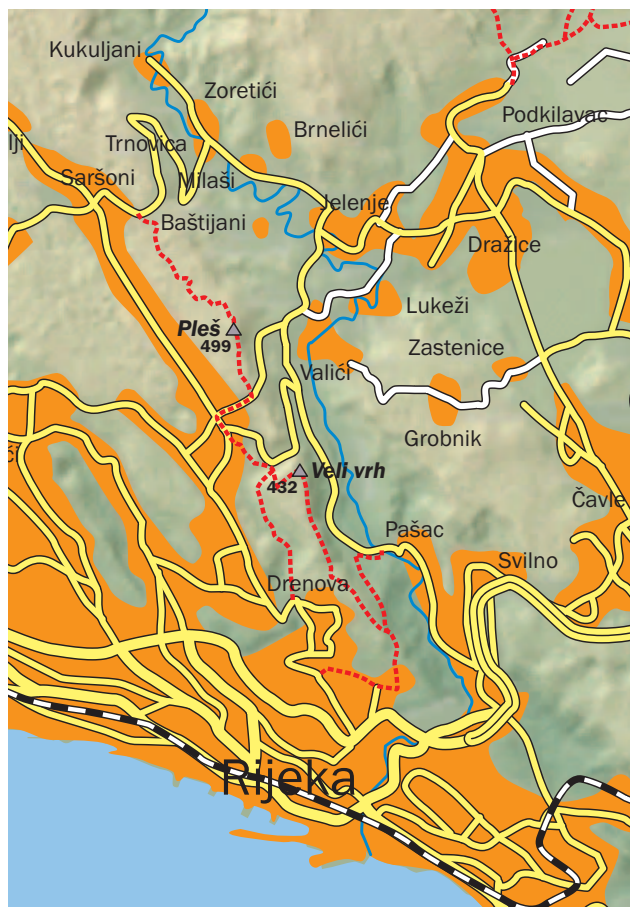
1. Sv. Katarina – Veli vrh – Luban
2. Seniorski planinarski put
3. Vrhovi iznad željezničke pruge Škrlevo – Meja

Svi putovi opisani u ovom poglavlju markirani su (osim onih gdje je izričito navedeno da nisu). Markacije su kvalitetno postavljene, a križanja su često, iako ne uvijek, opremljena putokaznim pločama, tako da će se pažljivi planinar lako snaći. Vrijedi ipak napomenuti da se većinom spomenutih staza ne hoda često pa se u doba vegetacije markacije ponegdje teže vide, a zbog čestih križanja s nemarkiranim stazama nije na odmet i malo više pozornosti pri praćenju markacija.

Jedina loša vijest upućena je ljubiteljima planinarskih žigova: ni jedan od spomenutih vrhova nije opremljen žigom.

1. Sv. Katarina – Veli vrh – Luban

Iz riječkoga gradskog naselja Brašćine (između Kozale i Drenove), na okretištu autobusa, treba poći cestom na istok mimo trafostanice Katarina do kapelice, pa lijevo na greben Sv. Katarine, gdje je križanje. Tu lijevo nastavlja put prema Velom vrhu, a ravno je spust prema

VANJA RADOVANOVIC

Obnovljena kapelica na Velom vrhu

mostu na Rječini kraj Pašca. Građena staza vodi grebenom mimo mnogobrojnih bunkera, najprije borovom šumom pa zatim po otvorenom terenu s lijepim vidikom prema Grobniku i Grobničkim Alpama.

Na Velom vrhu je obnovljena kapelica, a s vrha se vidi Rječina s umjetnim jezerom Valiči te Grobničke Alpe i područje Snježnika. Na sjevernoj strani vrha je stijena s uređenim penjalištem.

Od Velog vrha markacije se nastavljaju nizbrdo prema naselju Lokvi. Na podnožju je križanje, odakle se lijevo može doći do streljane u Drenovi (gradski autobus). Put vodi ravno do Lokve, a onda desno preko glavne ceste (»petrolejske ceste«) i opet desno uzbrdo uskom asfaltnom cestom do spomenika (lijevo na proširenju ceste). Tu put ulazi u borovu šumu i ubrzo stiže do lovačke kuće. Ispred nje se ide lijevo uz ogradu stazom koja se uspinje na greben Lubana. Na mjestu prolaska ispod dalekovoda je vidikovac s vidikom na naselja uz Rječinu i Grobničke Alpe, a malo dalje se stazom dolazi do najvišeg vrha brda Lubana, Pleša, koji nije označen. Dalje se ide grebenom

kroz nisku šumu do asfaltne ceste Saršoni – Trnovica i po njoj lijevo do mjesta Saršoni (prigradski autobus za Rijeku).

1. IZLET SV. KATARINA – VELI VRH – LUBAN

Vrhovi:

VELI VRH (432 m) – N45 21 43.1 E14 26 19.2

PLEŠ (499 m) – N45 22 34.1 E14 25 45.3

Osnovni parametri puta:

Dužina puta: 10 km

Vrijeme hoda: 3 h

Najniža točka: Brašćine (200 m)

Najviša točka: Pleš (499 m)

Daljinar:

Brašćine – Veli vrh: 1:10 h

Veli vrh – Lokva: 25 min

Lokva – Pleš: 30 min

Pleš – Saršoni: 1 h

Veli vrh – Drenova: 40 min

Veli vrh – Pašac: 1 h

2. Seniorski planinarski put preko Kičerine

Put je dobio ime po Seniorskoj sekciji PD-a »Platak« iz Rijeke, čiji su članovi stazu trasirali i markirali. Kao polazište možemo uzeti mjesto Cernik (prigradski autobus), u koje se dolazi iz središta Čavala krene li se prema industrijskoj zoni. Nakon prelaska nadvožnjakom preko autoceste (ulaz u Cernik) lijevo se odvaja asfaltna cesta (vide se markacije) po kojoj treba poći do izlaza iz mjesta, gdje se nastavlja kolski put pa staza preko imanja Glogov (50 minuta od Cernika). Markacije vode usponom na makadamsku cestu i njome desno do kamenoloma Drenovi vrh. Pred kamenolomom se markacija s ceste odvaja desno do Suhog vrha.

Suhi vrh je dominantan vršak na istočnom rubu Grobničkog polja. Njegov je vršni dio ogoljen pa je odatle veoma lijep pogled na Učku, Grobničke Alpe, niz vrhova Jelenc – Risnjak – Viševica – Tuhobić, na Velebit te na otoke Lošinj, Krk i Cres.

Sa Suhog se vrha treba spustiti nazad do makadamske ceste i onda nastaviti kratko desno do kamenoloma, pa lijevo tzv. »Čarobnom stazom« do vidikovca Kičerine. »Čarobna staza« je lijepo građena mulatijera iz ratnog doba, koja vijuga između stijena i šumskih oaza na grebenu između Suhog vrha i Kičerine. S nje se ponegdje pružaju lijepi vidici, ispočetka prema Kamenjaku, skupini Obruča i Gorskom kotaru, a poslije prema moru.

Vidikovac Kičerina istočni je završetak grebena, a vidik s njega sličan je vidiku sa Suhog vrha, s time da se bolje vide otoci i industrijska zona. Osobito je lijep pogled na velike ponikve Velo polje i Malo polje te na selo Ponikve na njihovu rubu (400 visinskih metara ispod vrha).

S Kičerine staza ide preko bunkera oštrim silazom do zaselka Plosne pa, nakon dolaska na asfaltnu cestu, njome desno pored kamenoloma oko 4 kilometra do mjesta Škrljeva (prigradski autobus).

Iz Plosne je moguć kružni izlet tako da se popnete najprije markiranom stazom na Kičerinu, zatim nastavite »Čarobnom stazom« prema Suhom vrhu te se pri dolasku na šumsku cestu spustite desno (sjeveroistočno) u dno udoline (vidljivo s ceste, udaljeno manje od 100

metara). Dnom udoline vijuga vidljiva nemarkirana staza, kojom se za 45 minuta hoda kroz šumu i poneku manju livadu može stići nazad do Plosne. Usput ima mnogo križanja s nemarkiranim stazama, no treba se stalno držati dna udoline (koja se poslije širi) i najugaženije staze pa orijentacija neće biti teška.

2. IZLET SENIORSKIM PUTOM PREKO KIČERINE

Vrhovi:

SUHI VRH (547 m) – N45 21 58.1 E14 31 10.3

KIČERINA (470 m) – N45 21 01.1 E14 32 11.1

Osnovni parametri puta:

Dužina puta: 8,9 km

Vrijeme hoda: 3:30 h

Najniža točka: Plosna (263 m)

Najviša točka: Suhi vrh (547 m)

Daljinar:

Cernik – Suhi vrh: 2:05 h

Suhi vrh – Kičerina: 1 h

Kičerina – Plosna: 25 min

3. Vrhovi iznad željezničke pruge na dionici Škrljevo – Meja

Usponi na vrhove Svib, Ljubibelj, Trebestion, Matusajnu i Veliko Lukovišće počinju u mjestima Škrljevo (od želj. stanice), Krasici (od trafostanice Meline) i od želj. stanice Meje, ali se mogu skratiti ako se autom »dignete« do lokacije koju nazivamo Sokolićev dvor. To je mjesto ispod ceste Oštrovica – Crikvenica gdje cesta radi oštar desni zavoj, gledano iz smjera Crikvenice (s lijeve strane je proširenje). Udaljen je 4,8 km od križanja u Meji, odnosno 2,8 kilometara od izlaza na naplatnim kućicama na Oštrovici (nedaleko je križanje s trasom novog plinovoda).

Do želj. stanice Meja dođe se tako da se od križanja u Meji ide prema Zagrebu. Kad se prođe gostiona »Bajta« i dugačak lijevi zavoj, oštro desno uzbrdo odvaja se neoznačena uska asfaltna cesta koja završava ispred željezničke stanice.

Ovdje je mnogo markiranih staza, a spomenut ćemo samo kružne planinarske izlete. Predlažemo ove izlete:

- ž. st. Meja – Ljubitelj – Svib – ž. st. Meja
- Sokolićev dvor – Ljubitelj – Svib – Sokolićev dvor
- Sokolićev dvor – Trebestion – V. Lukovište – Matusajna – Sokolićev dvor

3.a) Izlet ž. st. Meja – Ljubitelj – Svib – ž. st. Meja

Markacije polaze od zgrade ž. st. Meja. Desno iza nje vode građanim putem do križanja na kojemu treba lijevom stazom (desni put nastavlja prema Ljubitelju dužim putem i Tuhobiću preko Satničkog) kroz nisku šumu pod sam vršni dio Ljubitelja, gdje se markacija spaja s dužim putem (mulatijerom).

Ljubitelj je izdužen, goli greben, s dobrim vidikom, posebno prema nizu vrhova Tuhobić – Bitoraj – Viševica – Medvedak.

Malo prije vrha Ljubitelja odvaja se staza za Svib, koja izlazi na markiranu mulatijeru ispod samog Sviba. Njome treba ići lijevo (desno se ide za Sokolićev dvor) i za nekoliko se minuta stiže do spoja s markacijom koja dolazi slijeva, od ž. st. Meja. Od tog smo mjesta za daljnjih desetak minuta na Svibu. Do križanja se treba vratiti istim putem, pa odatle poći stazom ravno dolje (uz ostatke bunkera s nevjerojatnim količinama betonskog željeza u sebi) do ž. st. Meja.

Svib je kamena glavica s vidikom otvorenim na sve strane. Vide se otoci, Učka, Grobničke Alpe, Snježnik, Risnjak, Bitoraj, Viševica, Medvedak, sjeverni Velebit i još mnogošto.

3.b) Izlet Sokolićev dvor – Ljubibelj – Svib – Sokolićev dvor

Druga varijanta za obilazak Ljubibelja i Sviba počinje od Sokolićeva dvora. Treba krenuti ravno iznad nje (lijevo ide markacija za Stipanju i dalje za Škrljevo ili Kamenjak) pa preko ceste Oštrovica – Crikvenica do makadamske ceste na kojoj se put spaja s markacijama koje lijevo idu za Stipanju, a desno kroz Koritnjak prema Ljubibelju. Nastavljamo desno cestom 1 km, do mjesta gdje je napuštamo skrećući desno kolskim putom. Markacija zatim vodi mulatijerom do križanja pod vrhom, gdje se spaja s markacijom od ž. st. Meja. Prilaz od Ljubibelja do Sviba opisan je kao varijanta 3.a).

Sa Sviba do Sokolićeva dvora može se sići dvjema stazama. Najbolje je vratiti se do križanja za Ljubibelj i tu nastaviti ravno mulatijerom do podnožja Sviba, gdje se markacija spaja sa stazom (mulatijerom) koja dolazi u zavojima izravno s vrha. Staza ide dalje šumskom cestom koja izlazi na cestu Oštrovica – Crikvenica (proširenje na kojem se može parkirati), prelazi cestu i spušta se kolskim

VANJA RADOVANOVIĆ

Kamena mulatijera pod Svibom

3. VRHOVI IZNAD ŽELJ. PRUGE NA DIONICI ŠKRLJEVO – MEJA

Vrhovi:

SVIB (613 m) – N45 19 07.7 E14 35 08.4

LJUBIBELJ (705 m) – N45 19 06.3 E14 35 55.8

TREBESTION (542 m) – N45 20 05.5 E14 33 57.2

MATUSAJNA (610 m) – N45 20 00.5 E14 34 27.3

VELIKO LUKOVIŠĆE (656 m) – N45 20 22.0 E14 34 41.9

3.a) Izlet ž. st. Meja – Ljubibelj – Svib – ž. st. Meja

Osnovni parametri puta:

Dužina puta: 6 km

Vrijeme hoda: 2:25 h

Najniža točka: ž. st. Meja (449 m)

Najviša točka: Ljubibelj (705 m)

Daljinar:

ž. st. Meja – Svib: 40 min

ž. st. Meja – Ljubibelj: 1 h

Krasica – Svib: 1:30 h

3.b) Izlet Sokolićev dvor – Ljubibelj – Svib – Sokolićev dvor

Osnovni parametri puta:

Dužina puta: 7,7 km

Vrijeme hoda: 2:40 h

Najniža točka: Sokolićev dvor (497 m)

Najviša točka: Ljubibelj (705 m)

Daljinar:

Sokolićev dvor – Svib: 45 min

Sokolićev dvor – Ljubibelj: 1:10 h

3.c) Izlet Sokolićev dvor – Trebestion – V. Lukovišće – Matusajna – Sokolićev d.

Osnovni parametri puta:

Dužina puta: 8,3 km

Vrijeme hoda: 3 h

Najniža točka: Sokolićev dvor (497 m)

Najviša točka: Veliko Lukovišće (656 m)

Daljinar:

Sokolićev dvor – Trebestion: 30 min

Sokolićev dvor – Matusajna: 55 min

Škrljevo – Trebestion: 1:35 h

VANJA RADOVANOVIĆ

Kičerina, Trebestion i Metusajna sa Sviba

putom do križanja. Odatle se ravno nizbrdo može do Krasice, a desno uz brdo do Sokolićeva dvora. Taj je dio puta možda bolje ići cestom jer se ne gubi na visini.

3.c) Izlet Sokolićev dvor – Trebestion – Veliko Lukovišće – Matusajna – Sokolićev dvor

Od Sokolićeva dvora treba krenuti kratko nizbrdo kolskim putem u pravcu Krasice do križanja na kojem se ide desno tzv. »Panoramskim putem« (put nudi lijepe vidike prema moru, a usput se nalazi i dobro očuvani bunker). Tako stižemo do travnatog prijevoja na kojemu je križanje: lijevo Trebestion, desno Matusajna, a ravno V. Lukovišće i Škrljevo. Tu idemo lijevo i za pet minuta smo na Trebestionu, kamenitom vrhu s vidikom otvorenim na sve strane. Pogled je sličan onome sa Sviba.

S Trebestiona se vraćamo do križanja, pa idemo lijevo po stazi koja brzo dolazi do šumske ceste. Na cesti je križanje; lijevo za Škrljevo, desno za V. Lukovišće. Cestom idemo desno

Upravo je nevjerojatno kako je područje koje se prostire između grada Rijeke, planinske skupine Obruča te planina Gorskog kotara – Tuhobića, Medviđaka, Kobiljaka i Zagradskog vrha planinarima koji ne žive u Rijeci potpuno nepoznato – premda tamo postoji niz lijepih vidikovaca i ugodnih planinarskih staza!

VANJA RADOVANOVIĆ

Na putu prema Matusajni

oko 250 metara do novoga križanja, gdje treba nastaviti lijevo kolskim putem prema V. Lukovišću. Put radi polukrug i prolazi sjevernom padinom M. Lukovišća da bi došao na travnato sedlo, odakle se lijevo, grebenom, stiže na sam vrh. V. Lukovišće je pretežno šumovit vrh, a samo se prema sjeveru pruža ograničen vidik prema autocesti, te prema Tuhobiću i susjednim vrhovima.

S V. Lukovišća treba poći strmo nizbrdo pa poslije položiti do šumske ceste gdje je novo križanje: lijevo se kraj Gospodskog dolca može doći do Sokolićeva dvora (markacija jedno vrijeme ide cestom, a nakon silaska s ceste staza je prilično zarasla i markacije su lošije). Desno možemo do križanja za Škrljevo, a ravno preko

Vidik s vrha Sviba prema otoku Krku

ceste mulatijerom dolazimo pod sam vršni dio Matusajne i kratkim usponom kroz stijene izlazimo na vrh. Matusajna je stjenovit greben s prilično dobrim vidikom (slično kao i Trebestion), a osobito se lijepo vide Grobničke Alpe. Jedinствен je i vidik s masivnog bunkera koji se nalazi uz markirani pristup sa sjeverne strane.

Istim putom vratit ćemo se do mjesta gdje lijevo napuštamo mulatijeru, a stazom preko travnatih i kamenitih dijelova stići ćemo na travnati prijevoj između Matusajne i Trebestiona te tako zatvoriti krug. Od prijevoja treba ići lijevo Panoramskim putem do Sokolićeva dvora.

Ostale zanimljivosti i korisni podaci

Uz već spomenute zanimljivosti na samim vrhovima i njihovim prilazima, vrijedi spomenuti još nekoliko mjesta, koja mogu upotpuniti posjet ovom slikovitom predjelu.

Grad Bakar je zanimljiv stari gradić smješten u kutu duboko usječenog Bakarskog zaljeva. Osim tvrđave (sa starim topovima uz zidine) i zanimljive stare gradske jezgre, vrijedi pogle-

dati i ne tako uobičajen prizor bogatog izvora slatke vode na samoj obali – i to u središtu mjesta, ostatke industrijskih pogona na obalama

Stari bunker

zaljeva te neobičan prizor križanja nove cestovne obilaznice, koja kao da visi iznad samoga grada.

Vrijedi posjetiti i stari grad Hreljin. Njegovе su ruševine nekoliko minuta hoda ispod Hreljinskoga groblja (nastaviti od groblja širokom stazom nizbrdo). Nedavno su očišćene od vegetacije i zanimljiv su prizor. To je nekada bilo oveće obzidano naselje, a osim radi razgledanja zidina vrijedi ga posjetiti i radi lijepih vidika prema Rijeci i Krku. Hreljinsko je groblje također smješteno na slikovitu mjestu, uz mali park od kojega je odličan vidik prema Krku. Do groblja se dolazi tako da se krene cestom uzbrdo kroz Hreljin u smjeru Fužina. Na oštrom zavoju popločanom kockama, na vrhu naselja, putokaz za groblje pokazuje udesno, a odatle treba slijediti asfaltnu cestu još 1 km.

Lijepo mjesto svakako je i livada Satničko u uvali ispod Tuhobića. Upravo preko nje vode markacije sa ž. st. Meja te sa ž. st. Plase prema Tuhobiću. Do livade se može doći i cestom, tako da se u središtu Hreljina (kod pošte) pode uzbrdo uskom asfaltnom cestom (označena je

putokazom »Tuhobić«, ali samo s riječke strane, ne i iz smjera Fužina). Njome se ide uzbrdo 5 km (na pola uspona je prelazak pruge) i tako stiže do livade (asfalt prestaje 100 m prije livade, na neočekivanu mjestu). Na prostranoj livadi nalazi se stara cisterna, pozornica građena od kamena i betona te na rubu šume mnogo ložišta za roštilj.

Mjesta za okrjepu

Na ovom je području više ugostiteljskih objekata, a najpoznatiji su:

- gostionica »Bajta« na cesti Meja – Oštrovica, 1 km od Meje (blizu Sokolićevih dvora te ž. st. Meja)
- gostionica »Bujan« u Meji (100 m od križanja u Meji u smjeru Škrljeva)
- gostionica u Cerniku, uz nogometno igralište.

Napomena: GPS tragovi opisanih putova u riječkom zaleđu koje je snimio Jadranko Popović dostupni su na web-stranici »Hrvatskog planinara«: www.plsavez.hr/HP te na stranici: www.plsavez.hr/hr/Hrvatski_planinar/2007/12

VANJA RADOVANOVIĆ

Pogled prema Obruču s Matusajne

Planinariti po Norveškoj

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Led su probili naši alpinisti koji su 1964. u norveškim stijenama ispenjali nekoliko prvenstvenih uspona, među kojima je zabilježen Store Skagastølstind kao alpinistički uspon svjetskoga ranga (V° u zimskim uvjetima; opis u NP 1965, broj 1-2, str. 7 i 14). To me je potaknulo da godinu poslije toga odem u Norvešku i zabilježim prvi hrvatski uspon na najviši vrh Skandinavije, Galdhøpiggen (2468 m) u gorju Jotunheimen, što u prijevodu znači: »domovina divova«. O tome sam izvijestio člankom »Put na vrh Skandinavije« (NP 1965, broj 9-10, str. 203 – 206).

U to je vrijeme Norveška bila vrlo siromašna; planinarska kuća Juvvasshytta (1817 m) pod vrhom bila je više nalik potleušici nego planinarskom domu, pa nisam u njoj niti prenoćio. Sjećam se da me je opskrbnica začuđeno gledala, jer su tada radnim danom planinari bili rijetkost. Na vrh sam se uspeo preko glečera samcat (planinarski smrtni grijeh broj 1). Danas, nakon 42 godine, kuću nisam mogao prepoznati – prerasla je u hotelski kompleks. Iako je bio radni dan, na vrh se penjalo dvjestotinjak planinara s raznih strana svijeta. Nekadašnja dugogodišnja opskrbnica »najviše kuće u Skandinaviji«, gospođa Ragnhild Vole, u međuvremenu je postala legendom. Na vidnome mjestu u kući istaknuta je fotografija na kojoj se vidi kako joj norveški kralj uručuje orden, a o njoj je tiskana i posebna monografija. Sjetio sam se tom prilikom pokojnog Drage Vukušića sa Zavižana, koji je možda nadmašio njezin rekord, ali – mi nemamo norveškoga kralja.

Ovogodišnji pohod hrvatskih planinara norveškom gorju potaknula je dr. Vesna Kahle, dugogodišnja predsjednica Planinarskoga kluba Hrvatskoga liječničkog zbora. Putni plan smislila je znalački i s ljubavlju, što nije čudno zna

U navezu, na putu prema najvišem vrhu Norveške

li se da vuče porijeklo iz tih sjevernih krajeva. Sredinom srpnja nas 24 putnika poletjelo je za Oslo, odakle smo autobusom nastavili do Nordkappa, najsjevernije točke Europe, te se iz polarnoga kruga, opet avionom, vratili u Zagreb.

Zahvaljujući »mudrim« zakonskim propisima, na putu smo imali čak tri vodiča. Duhovni vodič bila nam je doktorica Vesna, koja je cijelim putem u autobusu držala mikrofon u ruci. Imali smo i obveznoga hrvatskog agencijskog pratitelja, kojemu je glavni posao bio da nas na odredištima preda lokalnim vodičima.

Prva dva dana planinarili smo u nacionalnom parku Jotunheimen, gdje smo najprije prošli klasičnu grebensku turu Besseggen. Do mjesta Memurubua na podnožju Besseggena došli smo brodom po glečerskom jezeru Gjende. Slijedio je prilično naporan uspon na visinu od

kojih 1800 metara, zatim promenada hrptom uz čudesne vidike na glečerska jezera i norvešku visoravan s vrhovima.

Put je markirao Den Norske Turistforeningen (slovom T), a godišnje ga prijede oko trideset tisuća planinara. Taj norveški turistički savez ima oko tristo planinarskih kuća (godišnja je članarina 400 kruna; 1 kruna = 1 kuna). Mjestimice je bilo i tehničkih poteškoća, pa i jedna tjelesna ozljeda. Naša se kolona razvukla na kilometar-dva, ali smo se nakon deset sati konačno opet svi skupili na podnožju drugoga kraja grebena. Na najvišem smo vrhu, po norveškom običaju, i mi dali svoj prilog: u kameni humak visok 4 - 5 metara, koji je nastao tako što je u njega svaki planinar ugradio po jedan kamen, dodali smo i mi po jedan, tako da je humak sada za koji centimetar veći.

Idući je dan uslijedio uspon na Galdhøpiggen, najviši vrh Skandinavije, na koji se uspjelo popeti pola našega društva.

Treći planinarski dan posvetili smo ledenjaku Jostedal, jedinom europskom ledenjaku koji još uvijek raste, i napravili malu turu po njegovu najatraktivnijem glečeru Nigardu. Svoj bih put vjerojatno jadno završio u špalti Jostedala, najvećega europskoga glečera, da nisam bio u navezu. Spotaknuo sam se i unatoč cepinu i derezama bez naveda se ne bih zaustavio. Kao uspomenu nosim lijepe ožiljke na koži jer je površina glečera poput najgrublje brusnog

papira. Sada znam i zašto sam prije uspona morao vodiču potpisati da se penjem na vlastitu odgovornost.

Nakon toga nastavili smo prirodne ljepote i kulturnu baštinu Norveške obilaziti kao turisti. Redali su se: najdramatičniji norveški fjord – Geiranger, otok Runde, poznat kao gnjezdište pola milijuna morskih ptica, secesijski grad Ålesund, kraljevski grad Trondheim, Lofotsko otočje – biser sjevera, mjesto Alta s više od 6000 godina starim petroglifima, Nordkapp i najsjevernija norveška pokrajina Finnmark (Laponija) – domovina samiskog naroda, kod nas poznatijeg pod imenom Laponci.

Norveška je najskuplja zemlja u Europi. Dovoljno je reći da su cijene otprilike dvostruko više nego u nas. Jedino je benzin skuplji »samo« 50%. Stoga putničke agencije planiraju posjet Norveškoj u vidu jednodневnih izleta iz Švedske i Finske (!) Svakog se jutro autobusom putuje do nekog odredišta u Norveškoj i navečer natrag preko granice u hotel. Mi smo to riješili kombinacijom hostela i vrlo dobrih kampinga, gdje punu udobnost pružaju grijane drvene kućice te odlična i obilna prehrana. Norvežani su se tokom cijelog našeg puta uvijek pokazali kao vrsni domaćini, ljubazni i nadasve korektni, a na posebno je zavidnoj visini organizacija prometa. Sve je teklo u savršenom redu. Slikovito rečeno, topla večera svugdje nas je čekala servirana na stolu.

Norvežani su toliko srdačni i susretljivi da je danas u njima teško vidjeti potomke Normana koji su ratovali po Engleskoj, osvojili Normandiju, osnovali kraljevinu na Siciliji, opsjedali naš Zadar i Rusima dali prvu vladarsku dinastiju (»tipična« ruska imena Olga i Igor nastala su od imena Helga i Ingmar). Norvežani na javnim mjestima govore gotovo šapćući. U jednom me restoranu neki mještanan pitao zašto se moje društvo toliko svađa i jedva sam ga uvjerio da prijateljski razgovaramo. Moramo im oprostiti velik postotak alkoholičara u sjevernom dijelu zemlje jer nije lako pregurati dugu polarnu noć. No zato imaju dug polarni dan, koji smo iskoristili za »noćni« planinarski uspon. Nacionalno jelo je haringa; jede se tri puta dnevno i to u svim varijantama, pa i sirova. Jednoglasno smo zaključili da je najbolja večera na cijelom putu bio svježi bakalar poslužen na Nordkappu.

Kad je jedna naša putnica pala i ozlijedila glavu, upoznali smo i norveško zdravstvo. U najbližoj ambulanti pregledala ju je liječnica, gastarbajterica iz Danske (!). Dvostruka sreća: rentgen je pokazao da nema prijeloma i priznat je naš dokument zdravstvenog osiguranja.

U Norveškoj je malo autocesta, no ima mnogo mostova i tunela, pa i podmorskih, jer

ih je lakše održavati u zimskim uvjetima. Sada se, na primjer, Lofotski otoci mogu obići cestama, a na mnogim fjordovima (Norvežani ih zovu fjur) mostovi su zamijenili trajektne brodove. Prije se na otok na kojem je Nordkapp moralo prijeći trajektom, a sada se do njega dolazi podmorskim tunelom od sedam kilometara.

Posjetili smo i mjesto s vjerojatno najkraćim imenom na svijetu; zove se A, a nalazi se na jednom lofotskom otoku.

Specifično norveško mitološko biće jest troll. Trollovi su priglupa šumska bića velika surlasta nosa, koja prave ljudima sitne pakosti. Njihove likove nalazimo gotovo u svakom selu, a i autobus kojim smo se vozili pripadao je firmi Troll-turist.

Laponsku nacionalnu manjinu, nekoć omlažavanu zbog nomadskoga načina života, država danas obilno pomaže, ali su nezaposlenost i razlika u standardu još uvijek vrlo velike. Pojedinci poboljšavaju prihode prodavajući suvenire u šatorima uza ceste, odjeveni u lijepu svečanu nošnju.

Iako je put bio i pomalo naporan, svi smo se vratili zadovoljni i puni dojmova i već pomišljamo na novu turu iduće godine. Dr. Vesna Kahle obećala je da će razmisliti o tome.

ŽELJKO POLJAK

Hrvatski planinari na najsjevernijoj točki europskog kontinenta - Nordkappu (71 stupanj sjeverne geografske širine)

Dolomiti – planine koje oduševljavaju

Kružno putovanje po Dolomitima

Rajko Grubišić, Zagreb

Mislim da je najbolje ovu priču započeti pomalo otrcanom, ali uvijek živom i istinitom tvrdnjom: »Tko je jednom planinario u Dolomitima, taj se u njih uvijek ponovo vraća«.

Iako sam tijekom svoga dugogodišnjeg skijaškog staža nekoliko puta posjetio Dolomite, sve do prošle godine nisam taj slasni zalogaj »kušao« na planinarski način. Lani sam imao sreću u društvu nekolicine prijatelja provesti tjedan dana u skupinama Brenta, Dolomiti di Sesto i Cristallo u okolici Cortine d'Ampezzo. Planirali smo tada proći još neke dijelove Dolomita, ali dijelom zbog lošeg vremena, a dijelom zbog »većih očiju od želuca«, nismo

taj plan ostvarili. Ipak, uzajamno smo si obećali da ćemo to nadoknaditi iduće, tj. ove 2007. godine.

Pet dana Dolomita

Naš prvi planinarski cilj bila je skupina Tofane, koja sa zapada zatvara kotlinu s Cortinom. Bez zadržavanja smo projurili kroz rubne dijelove Cortine i uputili se jednom od prometnih žila kucavica kroz Dolomite. Riječ je o cesti prema prijevojima Falzarego i Pordoi. Oko 15 km od Cortine udesno se odvaja prvo asfaltirana, a potom makadamska cesta za planinarski dom »Angelo Dibona« (2037 m), koji leži na jugoistočnom podnožju skupine Tofane.

RAJKO GRUBIŠIĆ

»Tko je jednom planinario u Dolomitima, taj se u njih uvijek ponovo vraća«

Vidite li čovjeka? Nalazi se na sredini slike!

Iako sam tijekom svoga dugogodišnjeg skijaškog staža nekoliko puta posjetio Dolomite, sve do prošle godine nisam taj slasni zalogaj »kušao« na planinarski način

Skupina Tofane sastoji se od tri glavna masiva. Od juga prema sjeveru to su redom Tofana de Rozes (3225 m), Tofana di Mezzo (3244 m) i Tofana di Dentro (3237 m).

Drugi je dan naš cilj bio uspon na najjužniji masiv, Tofanu di Rozes, i to zato što na nj vodi jedan od najljepših i najzahtjevnijih klinčanih putova u Dolomitima, Via ferrata Lipella. A upravo je od »Dibone« najkraći prilaz na taj klinčani put. Njime se, kombinacijom horizontalnih polica i uglavnom vertikalnih stijena, svladava zapadna strana masiva s visinskom razlikom od oko 1000 metara. Staza završava na visini od 3027 metara, nakon čega slijedi ugodan uspon po vršnoj piramidi do samoga vrha, na 3225 metara.

Uspón od doma traje 7 sati, a od toga samo na stazu Lipella otpadaju 4 i pol sata. Valja istaknuti da je Lipella posebno zahtjevana i stoga što ima čelične sajle samo za ruke, dok za noge

nema nikakvih osiguranih uporišta. Zbog toga su planinari nižega rasta vrlo često prinuđeni do krajnjih granica rastezati svoje ekstremitete i tražiti uporišta (autor ovoga članka sa svojih 190 cm visine bio je u znatnoj prednosti). Posebno je neugodno, a to se u završnom dijelu uspona dogodilo i našoj skupini, ako počne padati kiša pa stijene postanu vlažne i skliske.

Nakon kraćeg zadržavanja na vrhu slijedio je silazak po normalnom planinarskom putu, koji nas je najprije doveo do doma Giussani (2580 m), na sedlu između Tofana di Rozes i Tofana di Mezzo, i zatim po istočnim obroncima netom svladanog diva sve do doma »Dibona«, odakle smo tog jutra započeli uspon. Silazak s vrha do doma traje oko 3 sata.

U predvečerje istoga dana napustili smo »Dibonu«, krenuli autima natrag na glavnu cestu i produžili do prijevoja Falzarego (2108 metara). S prijevoja se udesno odvaja cesta u

smjeru Corvare i već nakon nekoliko kilometara stigli smo u naše sljedeće prenoćište, dom Valparolu (2168 m) na istoimenom prijevoju.

Idućeg smo jutra napustili taj dom, vratili se na prijevoj Falzarego te nastavili spomenutom prometnom žilom kucavicom Dolomita prema prijevoju Pordoi. Usput smo se zadržali u živopisnom turističkom i skijaškom središtu Arabbi (1601 m), te smo već u prijepodnevnim satima stigli na Pordoi (2239 m). Ovo je jedan od nekoliko velikih prijevoja u Dolomitima koji su ljeti meka planinara i turista, a zimi skijaša. Tu smo naišli na spomenik vjerojatno najboljem biciklistu svih vremena, slavnom Faustu Coppiju, koji je nekoliko puta bio pobjednik brdskih utrka do ovog prijevoja.

Zadivljuju sve žičare (sjedežnice i gondole), koje su i usred ljeta u pogonu, odvozeći planinare i izletnike u planinske vrleti. I mi smo iskoristili priliku da gondolskom žičarom za četvrt sata stignemo na vidikovac Sas de Pordoi (2950 m). Gornja stanica žičare smještena je na rubu stijene i u njenom su sklopu veliki ugostiteljski objekt i nekoliko velikih terasa - vidikovaca. Odatle se pruža nezaboravan vidik na sve strane, ali prvenstveno na skupinu Sellu i na njen najviši vrh Piz Boe (3152 m), koji je od nas bio udaljen oko 3 sata hoda. Uživajući u vidicima prošetali smo se do pola sata udaljenog doma Forcella Pordoi (2829 m), koji se nalazi na pješачkoj ruti od prijevoja Pordoi na vrh Piz Boe.

Na Sasu de Pordoi zadržali smo se dva sata, zatim se žičarom vratili na prijevoj do auta i nastavili se spuštati u bezbrojnim zavojima do mjesta Canazei (1465 m). Taj je gradić glavno administrativno i turističko središte doline Val di Fassa. Osim nebrojenih hotela i pansiona, u gradu je i vrlo velik i lijep kamp.

Iduće prenoćište bio nam je planinarski dom »Enrico Castiglioni alla Marmolada«, do kojeg se stiže preko jezera Fedaia. To akumulacijsko jezero leži na samom sjevernom podnožju masiva Marmolade, na 2053 metra, i glavno je ishodište za uspon na Marmoladu. U blizini jezera i oko njega nekoliko je planinarskih kuća i žičara koje planinare i izletnike dižu prema Marmoladi.

Marmolada – najviša točka u Dolomitima

Četvrti dan ujutro krenuli smo iz doma pješke do donje stanice žičare - stojnice. Riječ je o žičari za dvije osobe koje moraju stajati u otvorenoj košari. Ulaz i izlaz iz košare posebna su atrakcija, jer se odvijaju po određenom ritualu. Žičara se diže na visinu od 2626 metara, gdje su još dva planinarska doma. Odatle na vrh Marmolade vode dva puta: izravni, preko velikoga ledenjaka Ghiacciaio della Marmolada, i okolni, preko zapadnoga grebena Marmolade.

Planirali smo uspon grebenskim putem i silazak preko ledenjaka, što se pokazalo jako dobrim jer je grebenski put neobično zanimljiv i uključuje sve elemente visokogorskog planinarenja. On se najprije spušta na 2430 m, tako da se usponom do vrha (3343 m) ustvari mora svladati visinska razlika od oko 900 m. Od te se kote prvo nailazi na manji ledenjak, koji treba obvezno prijeći s derezama na nogama. Prijelaz traje oko 45 minuta. Bili smo svjedoci lakomislenosti nekoga poljskog planinara koji je pokušao ledenjak prijeći bez dereza, no,

ROJKO GRUBIŠIĆ

Na Marmoladi – dan kao stvoren za uživanje

poskliznuo se i pao te se vrlo neugodno odklizao po gruboj površini ledenjaka, na svu sreću bez težih posljedica.

Nakon toga se dolazi na klinčani put Via ferrata Marmolada, koji se prvo penje do sedla između zapadnoga grebena Marmolade i Gran Vernela, a zatim prati taj greben do ispod samoga vrha. Ta ferata nije zahtjevna kao prije spomenuta Lipella na Tofani di Rozes, ali i po njoj uspon traje oko 3 sata; nošenje kacige i pojasa za osiguranje obvezno je. Od kraja ferate ima još oko pola sata uspona po rubu još jednog manjeg ledenjaka do vrha Punta Penia (3343 m). Čitav uspon od gornje stanice žičare do vrha traje oko 5 sati.

Na samom se vrhu nalazi sklonište Cabana Punta Penia, gdje se poslužuju pića i topla jela. To ne začuđuje jer je duž ruba velikoga ledenjaka smješteno nekoliko skloništa i jedan planinarski dom. Do njih iz mjesta Malga Ciapela na istočnom podnožju Marmolade vodi sustav žičara, kojima se i opskrbljuju spomenute kuće.

Nakon jednosatnog odmora za tijelo i oči (panoramski doživljaji su fantastični), započeli smo silaz drugim putom. Da bi se sišlo do velikoga ledenjaka, prvo treba svladati novu feratu po stijenama iznad ledenjaka. Na rubu ledenjaka redovito je gužva jer svi nastoje naći pogodno mjesto za namještanje dereza i pripremu užadi za navez. Valja istaknuti da u ranim popodnevним satima redovito počinje utrka s vremenom, jer posljednja žičara prema jezeru Fedaia kreće u 16:30 sati. Prijelaz preko ledenjaka ide djelomično ugaženim putom, ne prevelikom strminom, a na nekoliko mjesta treba

izbjegavati pukotine. U donjem dijelu nema više nikakvih staza niti oznaka tako da se svatko mora sam snalaziti.

Budući da smo na rub ledenjaka stigli tek oko 15 sati, vremenska utrka sa žičarom bila je unaprijed izgubljena, tako da smo se još morali pješke spustiti u dolinu do jezera Fedaia, no isplatilo se zbog krasnih popodnevних prizora. Čitav pohod na Marmoladu toga dana, sa silaskom na jezero, trajao je oko 10 sati. Proveli smo još jednu noć u domu »E. Castiglioni«.

Passo Sella i Gardena

Peti dan ujutro napustili smo jezero, uputili se autom natrag u Canazei i produžili odmah dalje cestom natrag prema prijevoju Pordoi. No, nismo se vratili na taj prijevoj, već smo prije skrenuli lijevo na cestu koja se penje na druga dva glasovita prijevoja ove regije, Sellu (2240 m) i Gardenu (2121 m). I ovdje smo ostali impresionirani nevjerojatnom živosti i aktivnostima svakojake vrste. Naime, prijevoj Sella jedno je od ishodišta za uspon na masiv Sassolungo (3181 m), kamo vodi i gondolska žičara, dok je prijevoj Gardena ishodište za uspon u skupinu Sellu sa sjeverne strane.

Nakon prijevoja Gardene cesta se u zavojima postupno spušta u znamenitu skijaško-planinarsku regiju Alta Badia, u kojoj dominiraju dvije razvikane skijaške destinacije, Colfosco i Corvara. Nakon Corvare uputili smo se cestom na sjever prema Brunicu, prošli ga, ostavili zdesna Hrvatima poznato skijalište Kronplatz i u ranim popodnevним satima stigli ponovno u Dobbiaco. Time se zatvorio krug našeg putovanja kroz Dolomite.

NEKO LIKO NAPOMENA ZA PLANIRANJE PUTA U DOLOMITE

Domovi u kojima smo noćili privatni su i dostupni autom. U njima nema popusta za planinare jer se deklariraju kao ugostiteljski objekti. Nude isključivo sobu s doručkom ili polupansion po cijeni od 30 do 40 eura. Za pretpostaviti je da pravi domovi nisu dostupni automobilima te da su u njima cijene prihvatljivije, ali to bi trebalo provjeriti na internetu.

Cijena povratnih karata za gondolske žičare kreće se od 8 do 10 eura. Žičare su u pravilu vrlo brze, pa mogu u kratkom vremenu svladati velike visinske razlike.

Treba znati da je u kolovozu u Italiji »feragosto«; stoga se može očekivati gužva u prometu i u domovima, posebno vikendom (rezervaciju treba izvršiti telefonski ili telefaksom barem mjesec dana prije).

Radi nabavke namirnica dobro je znati da svi dućani u regiji rade dvokratno, a stanka je obično od 12 do 16 sati.

Planinar na moru ili gdje je prvo brdo

Damir Bajs, Zagreb

Planinar na moru dugo spava, izležava se na podnevnom suncu, napravi taman toliko koraka koliko mu treba od apartmana do plaže, kasno liježe... ma, ne može to biti istina. Ne poznajem ni jednog takvog strastvenog planinara. Prvo, bar polovinu svog godišnjeg odmora provodi u planini, a na pritisak obitelji otići će i na more, a prvo što će napraviti kad dođe na more je pogledati oko sebe ne bi li u blizini spazio kakvo zanimljivo brdo, makar samo uzvišenje s dobrim vidikom. Zar se ne penjemo radi dobrog vidika?

Jedan od takvih sam i ja. Došavši prijatelju u mjesto Ražanj u blizini Rogoznice, odmah mi

je za oko zapelo obližnje brdo Movar. Na njegovom vrhu vidjela se nekakva zgrada i manji metalni stup. Budući da je to brdo vjerojatno najizbočeniji dio kopna u more, zapravo »pupak« hrvatske obale, već sama ta činjenica meni kao geografu privukla je pozornost. Ipak gledam na prostor i okoliš malo drugačijim očima.

Sljedeći dan sam primijetio da dosta turista koji ljetuju u okolini odlazi prema vrhu Movara. Pa dobro idem i ja. Umjesto na plažu – tenisice na noge, fotoaparat u ruke i idemo! Na karti je uz oznaku vrha upisana skromna visina od 120 metara. Lagano sam se uspinjao stazom punoj šljunka koji se izmicao pod nogama. Pogled se

Brdo Movar i staza prema vrhu

širio iz minute u minutu. Znam, 120 metara i nije nešto, ali motivi koji su se otkrivali oko mene bili su nešto posebno. Dvadesetak minuta do cilja uz bar isto toliko fotografija!

Na samom vrhu je nekoliko napuštenih i zapuštenih zgrada bez krova. Radi se o nekadašnjem vojnom objektu, promatračnici još iz vremena Austro-Ugarske koja se koristila i kasnije, u vrijeme stare Jugoslavije.

Sa zidina se pruža odličan vidik na sve strane. Na sjeverozapadu je Rogoznički zaljev i otočići Lukvenjak, Jaz, Smokvica Vela i Smokvica Mala, Svilan i hrid Mulo sa svjetionikom. Na jugoistoku i jugu su otoci Arkandel i Drvenik Mali, a u daljini Vis. Naravno, u blizini se vide uvala Stivašnica i poluotok Ploča s crkvicom Svetog Nikole, zaštitnikom mornara i obližnji svjetionik na maloj bezimenoj hridi. Ispred svjetionika je pravo groblje brodova još iz davnih vremena. Naime, na ovome su mjestu morske struje vrlo jake pa je to uzrok nevolja mornara.

Isplati se popeti na Movar, jer netko tko ljetuje u blizini može za malo truda dobiti puno užitaka u pogledu s tog malog brda

Još sam se nekoliko puta uspinjao na Movar, ne samo da bih održao kondiciju, već da bih snimio zalazak sunca koji je s ovog mjesta zaista predivan. Mislim da bi trebalo na stazu staviti bar dvije-tri markacije, tek toliko da se osjeti planinarski stih. O tome sam razgovarao i s nekoliko Slovenaca i Čeha. Bojim se da će me netko iduće godine preduhitriti, samo da ne bude nekakvih zelenih ili plavih.

Isplati se popeti na Movar, jer netko tko ljetuje u blizini može za malo truda dobiti puno užitaka u pogledu s tog malog brda. Nisu u doba Austro-Ugarske bili naivni i bez pravog razloga promatrali Jadran baš s tog mjesta.

Igra prirode

Odabrane slike s foto-natječaja HPD-a »Mosor« 2006.

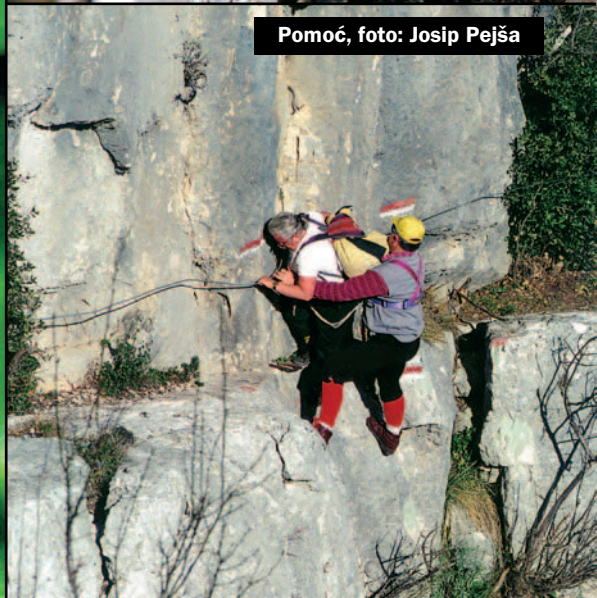
Kratki odmor, foto: Mario Presečki

Klikeri, foto: Dunja Grubišić

Sisavac, foto: Krunoslav Večenaj

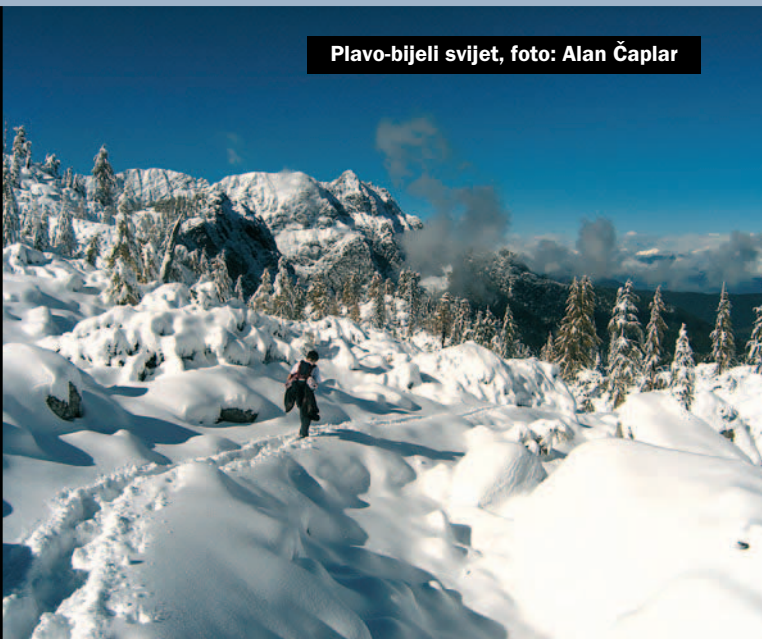
Pomoć, foto: Josip Pejša

HPD »Mosor« iz Splita priređuje zadnjih nekoliko godina foto-natječaj »Igra prirode« u kojemu sa svojim fotografijama sudjeluju ne samo članovi tog društva nego i planinari iz svih krajeva Hrvatske. Na natječaj koji je organiziran krajem prošle godine prispjelo je 620 fotografija od 68 autora iz cijele Hrvatske. Stručni žiri sastavljen od vrsnih splitskih fotografa odabrao je 77 fotografija koje su prikazane na izložbi u Galeriji Foto kluba Split od 11. do 21. prosinca 2006., na izložbi u Palači Ranjina u Dubrovniku od 22. do 28. prosinca 2006., u Centru za kulturu i obrazovanje u Susedgradu od 19. siječnja do 9. veljače 2007. i u planinarskom domu Puntijarka na Sljemeni od travnja do lipnja 2007.

Na natječaju su nagrađeni sljedeći autori: 1. nagrada: Dražan Mimica, PD »Imber-Mosor«, Omiš, za fotografiju »Namche Bazar«, 2. nagrada: Joso Gracin, HPK »Sv. Mihovil« Šibenik, za fotografiju »Praskozorje na krovu domovine«, 3. nagrada: Dunja Grubišić, HPD »Mosor« Split, za fotografiju »Klikeri«, posebna nagrada za temu »Igra prirode«: Krunoslav Večenaj, HPD »Pevac«, za fotografiju »Sisavac«. Ovim izborom desetak najljepših fotografija zahvaljujemo svim sudionicima »Mosorovog« foto-natječaja te čestitamo svim čitateljima »Hrvatskog planinara« Novu 2008. godinu.

Sonja Nikolin

Plavo-bijeli svijet, foto: Alan Čaplar

Vjetar, foto: Franjo Kmet

Praskozorje na krovu domovine, foto: Joso Gracin

Namche Bazaar, foto: Dražen Mimica

Proljeće se budi, foto: Branko Balaško

Sikkim – pod sjenom Kangchenjunge

Igor Petriček, Zagreb

Jeste li ikad čuli za Sikkim? Ako niste, evo kako ćete tamo stići: idete ravno Ilicom, pa skrenete u Savsku, pa ravno, pa onda lijevo u Vukovarsku, i onda samo ravno 10 000 kilometara. I tu ste.

Minijatura je to državica stiješnjena među himalajskim vrletima, vlažnija od meksičkih sapunica, s pisanom poviješću koja seže punih 300 godina unatrag.

A di je to?

Sikkim je minijatura savezna država Indije, oko 1000 kilometara istočno od Delhija. Smjestila se na istočnom kraju himalajskog lanca. Uklještena je između Nepala sa zapada, Tibeta sa sjevera i istoka, a na jugu graniči s indijskom saveznom državom Zapadni Bengal. Na jugoistoku manjim dijelom graniči i s Butanom.

Iako je minijaturan, Sikkim ima izuzetnu stratešku važnost jer je preko njegovih prijevoja jedna od najvažnijih komunikacija kroz istočni dio Himalaje. Površina mu je 7096 kvadratnih kilometara, što je malo više od 10% teritorije Lijepe Naše (s lijeva na desno 113 km, odozdo prema gore 64 km, da budemo točni). Dakle, otprilike malo je veći od našeg Zagorja. Po popisu stanovništva iz 1991. godine, Sikkim ima oko 405.505. Dakle, opet oko 10% stanovništva Hrvatske. Glavni grad Sikkima je Gangtok.

Povijest Sikkima

Prastanovnici Sikkima bili su pripadnici naroda Lepcha. I danas još nastavaju udaljenije doline i baš se ne miješaju s vanjskim svijetom. Spadaju u mongolsku skupinu naroda i prakticiraju Bon religiju, baziranu na štovanju duhova prirode.

Negdje u 15. stoljeću dolaze preko planinskih prijevoja u Sikkim plemena s Tibeta – Bhutije. Bhot na nepalskom znači Tibet. Izraziti su budisti, i s njima zapravo u 17. stoljeću počinje zabilježena povijest Sikkima. Iz redova Bhutija dolazi prva (i zapravo jedina) dinastija na prijestolju Sikkima. Godine 1642. u Yukso-mu kruni se prvi chogyal, duhovni i svjetovni vladar Sikkima – Phuntsog Namgyal. Dinastija Namgyal ostala je na vlasti sve do 1975. godine, kada Sikkim postaje dijelom Indije. Danas su Bhutije ukupno u manjini, ali ipak čine većinu stanovništva u rijetko naseljenom podhimalajskom pojasu.

Treći su narod u Sikkimu Nepalci. Oni su počeli pristizati u 19. stoljeću, kao radna snaga na britanskim plantažama čaja. Na nepalskom »sukhim« znači novi dom – otuda današnje ime zemlje. Po vjeroispovijesti su hinduisti. Danas čine preko 70% stanovništva Sikkima i uglavnom žive u uskom nižem južnom pojasu države, te u većim mjestima.

U načelu, sve ove različite skupine žive u začudno dobrim i skladnim međusobnim odnosima, bez trzavica ili sukoba.

Tijekom svoje kratke povijesti Sikkim je često vodio ratove sa susjedima, Nepalcima i Butancima. Godine 1817. Sikkim je postao britanski protektorat, a 1835. prodan je Britanskoj Istočnoindijskoj Kompaniji Darjeeling. Nakon proglašenja nezavisnosti Indije, 1950. godine postao je indijski protektorat. Zadnji rat Sikkim je vodio 1962. godine, kada je kineska vojska iz Tibeta prodrla sve do glavnog grada Gangtoka. Na referendumu 1975. godine 97% stanovništva izjasnilo se za pripojenje Sikkima Indiji. Otada je ova zemlja 22. savezna indijska država.

Zemljopis, klima, vegetacija, životinje

Rijetko koja zemlja na svijetu pruža takav kontrast krajolika i klime kao Sikkim. Od svoje južne granice, koja je gotovo na razini mora (nizine rijeka Ganges i Brahmaputra), u samo 80 km njena se topografija penje do Kangchenjunge, trećeg najvišeg vrha na svijetu (8586 m). To je svjetski rekord u strmini.

Toga svaki putnik koji putuje u Sikkim postaje itekako svjestan od samog početka. Od nepregledne sumorne i vlažne nizine Zapadnog Bengala počeci Himalaja iskaču gotovo iznenada. I kada jednom ti monumentalni nabori tla počnu rasti, nema im kraja. Tek kad pomisliš, to je to, iza zavoja vratolomno zamišljenih cesta stalno iskače novi i još viši masiv. I tako do Kangchenjunge.

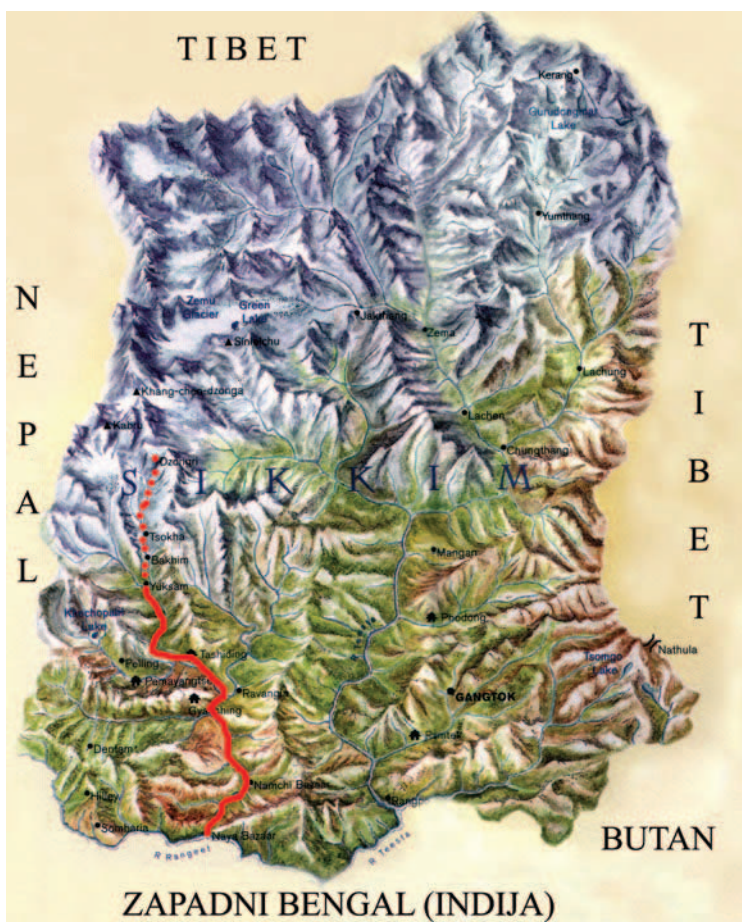
Klima Sikkima jedna je od najvlažnijih na svijetu. Tu u monsunskom razdoblju (od svibnja do listopada) stalno pada kiša (prosječno je godišnje 5000 mm padalina po kvadratnom metru). To Sikkim najviše razlikuje od najposjećenijeg dijela indijske Himalaje, Ladakha, koji se nalazi na zapadnom kraju Himalaje. Budući da je Ladakh u tzv. monsunskoj sjeni (sve kiše se ispadaju prije no što dođu do njega), pruža krajolik nalik mjesječevom, bez vegetacije. Sikkim je, za razliku od Ladakha, zelen do ludila, ali isto tako i vlažan. Ne zaboravite, nalazi se na istoj zemljopisnoj širini s Kairom.

Vegetacija Sikkima ovisi o nadmorskoj visini. Budući da se nalazi tako blizu ekvatora, sve su planinske zone pomaknute za oko 2000 metara naviše u usporedbi s Alpama.

Sikkim je do 3000 metara pokriven tropskom džunglom, punom pijavica i kojekakvih ostalih gmiza-

vaca. Od 3000 do 4000 metara prostiru se šume rododendrona, jednoga od glavnih razloga zašto stranci posjećuju ovu zemlju. Kada u proljeće cvatu, šume rododendrona eksplozija su različitih boja cvjetova. Iznad 4000 metara počinje alpska zona: trave i lišajevi, a iznad 5000 metara, kamen i snijeg. Veći dio Sikkima spada u tu zadnju zemljopisnu zonu, tek je mali južni dio nastanjiv i obradiv, ostalo je prekriveno himalajskom pustoši.

Nemojte očekivati da ćete u sikkimskim planinama vidjeti svisce, divokoze i slične stanovnike Alpa kako zamataju čokoladice. Vegetacija je tu prebujna, pa se sve životinje skrivaju. Tu živi više vrsta medvjeda, crveni panda, snježni leopard, te nekoliko vrsta jelena. Naravno, u višim predjelima tu je i Yeti. Lokalno se naziva Migyud, a može se vidjeti

U pozadini: Kangchenjunga

nakon 3-4 changa (što je chang, vidjet ćete poslije).

Domaćih životinja ima kao u priči. Jakovi, kada su nestašni i pare se s kravama, daju dzoa, najčešći oblik lokalne govedine. I pasa ima na sve strane, svi mršavi ali prijateljski.

Što jedu, a što piju u Sikkimu

Hrana u Sikkimu kombinacija je tibetske (koja ima jake kineske sastojke) indijske i nepalske. Dakle, puno ljutih sosova, umaka, ali i tjestenina i okruglica. Što se tiče ljutine, najljuću tvar koju smo ikada igdje stavili u usta dobili smo od našeg vodiča – radilo se o Dullay pasti, koju je sam napravio. To je nešto kao ajvar, radi se od okruglih ljutih papričica. Mrak! Mislim da bi žešće bilo jedino pojesti neku radioaktivnu šipku iz Černobila.

Nacionalno sikimsko jelo je momo – tjestenina nalik tortelinima, koja se kuha na pari u posebnom loncu. Nije loše. Meni se osobno dopao gundruk – juha od fermentiranog špinata. Poseban kiselkast i opor okus, s elementima dobro nam poznate govedske juhe, iako bez trunke mesa. Budući da su većina Sikimaca hinduisti, meso ne jedu.

Nacionalno piće je chang. To je posebna vrsta piva koje se radi iz prosa. Proso se kuha,

ohladi i sprema u kacama. Kad im se pije, uzmu malo tog fermentiranog prosa, stave ga u posudu od bambusa i preliju toplom vodom. Tako nastane mliječnobijela tekućina koja se pije na slamku, s dna posude. Kad se popije prva tura, nalijeva se opet topla voda, i tako sve dok ne popusti ili chang ili korisnik. Okus je stvarno čudan, kiselkast – nešto između mošta i rasola od kiselog zelja. Zvuči ogavno, ali zapravo je dosta dobro. I lupa u glavu. Naravno, nema hmelja.

U Sikkimu postoji i standardno pivo: Hit Beer. Standardni lager, očigledno napravljen s dosta riže, kiselkaste, crispy arome. Upoznali smo i vlasnika pivovare, koji je isto tako i vlasnik hotela u Yuksomu gdje smo odsjeli. Kad god ga vidi neki Indijac, razrogači oči od straha – Danny Denzongpa je, naime, negativac iz bolivudskih filmova, koji se vratio u zavičaj i otvorio biznis. Malo je bizarno upoznati takvu lokalnu facu u njegovu hotelu, zamotan u kaput, šal, rukavice... ne grije hotel, pa tako i sam po njemu hoda u kaputu. Cool. Doslovce.

Alpinizam u Sikkimu

Sve, ama baš sve u Sikkimu, doslovce i figurativno, pod sjenom je Kangchenjunge (8586 m). To je treći vrh po visini na svijetu, nakon Evere-

sta i K2. Naziv mu dolazi od tibetskog Kangchen-dzo-nga ili u prijevodu Pet Riznica Velikog Snijega.

Za Sikimce to je sveti vrh oko kojeg se vrte svakojake legende, prebudističke i budističke. Nije ni čudo, stvarno se vidi s gotovo svakog prijevoja ili brdašca. Gotovo je bizarno stajati na brdašcu od kojih 2 – 3 tisuće metara, gledati dolje dva kilometra u dolinu rijeke, i gore još šest prema Kangchenjungi. Toga jednostavno ima samo u Himalaji.

Kangchenjunga se prvi put spominje u 19. stoljeću. Britanski botaničar Joseph Hooker prvi je Europljanin koji je 1848. došao pod njeno podnožje. Nakon nekoliko neuspješnih pokušaja švicarskih, britanskih i njemačkih alpinista, vrh je 1955. godine konačno osvojio Charles Evans. Zanimljivo je da je on, iz poštovanja prema lokalnim vjerovanjima, zastao nekoliko metara prije samog vrha.

I hrvatska se zastava vijorila na Kangchenjungi. Stipe Božić uspeo se na nju s nepalske strane 1. svibnja 1991. godine (bio je, eto, praznik pa je imao slobodan dan). Kangchenjunga je prvi vrh viši od 8000 metara na kojem se zavijorila hrvatska zastava. Inače, Stipe Božić rekao mi je da nije čuo ni za jednu hrvatsku ekspediciju ili Hrvata koji bi pokušali uspon na Kangchenjunga sa sikimske strane.

Osim što u alpinističkim krugovima slovi kao neobično težak i opasan vrh, Kangchenjunga se opire i na druge načine: 1999. godine austrijska je ekspedicija morala odustati od uspona zbog sveopće pobune lokalnog sikimskog stanovništva, koje smatra da im penjanje na njihovu svetu planinu može donijeti propast.

Trekking

Planinarenje zapravo tek započinje u Sikkimu. Samo je nekoliko staza otvoreno za planinare, a po svima se smije planinariti samo s ovlaštenim vodičem i uz odgovarajuće dozvole. Najpopularnija ruta je Yuksam – Dzongri u zapadnom Sikkimu, ona kojom smo i mi išli. Kreće iz mjestača Yuksam (1676 m) i nakon nekoliko dana završava na najvišoj točki puta, Gochala (4900 m). Za povratak je predviđen malo drugačiji put do Yuksama. Staze su vrlo dobro održavane, na mjestima gdje se noći

nalaze se skloništa ili se podižu šatori, a pravi je užitak što vam u sklopu dogovorenog trekkinga nosači nose svu prtljagu, hranu itd. Vi samo hodate s foticem oko vrata.

Samo su dvije stvari gadne: visina i hladnoća. Visinska bolest počinje se osjećati na oko 3500 metara. Dehidracija je jedan od glavnih uzročnika visinske bolesti – na većim visinama vrlo brzo gubite tekućinu ubrzanim disanjem i, ako ne pijete dovoljno vode, eto problema. Kod mlađih i zdravih na visinama ispod 5 – 6 tisuća metara visinska bolest izuzetno je rijetko fatalna, no upropasti vam plan, što smo na žalost i mi iskusili. Jedini je lijek spuštanje: niže od 3500 metara sve prestaje kao odrezano.

Druga je gnjavaža hladnoća. Po danu je sve dobro, no navečer se temperatura spušta blizu ili ispod ništice i prije zime (u jesen ili proljeće, kada se Sikkim i posjećuje), a nigdje nema grijanja! Sva planinarska skloništa, pa čak i (jedin) hotel u Yuksamu, jednostavno ne griju sobe. Ne preostaje vam drugo nego uvući se u 2 – 3 vreće za spavanje, nabiti kapu na glavu i staviti ruku pred usta da vam je grije dah, jer inače ne možete zaspati. O vrućem seksu u romantičnim planinama zaboravite.

Kako smo se proveli u Sikkimu

Nakon rutinskog leta sliječemo na aerodrom Indira Gandhi u Delhiju. Čovjeku nekako ulijeva povjerenje što su svoj najveći aerodrom Indijci nazvali po predsjednici ubijenoj u terorističkom napadu. Dočekuje nas prijatelj koji radi u našem veleposlanstvu u Indiji i odmah proživljavamo prvi šok u prometu: rubnici su barem pola metra visoki, jer da nisu, vozilo bi se i po nogostupu. Svi trube, viču, nema tu žmigavaca.

Sve, ama baš sve u Sikkimu, doslovce i figurativno, pod sjenom je Kangchenjunge (8586 m). To je treći vrh po visini na svijetu, nakon Everesta i K2

Sutradan rano budi nas postrojavanje u obližnjoj gimnaziji. Inače, Indijci su upravo opsjednuti obrazovanjem, onim engleskog tipa. Svi pokušavaju upasti u prestižne koledže, jer im to omogućava karijeru i uspon na društvenoj ljestvici.

Krećemo po karte u agenciju koju smo našli preko interneta. Prvo nismo vjerovali da je ured agencije stvarno u kući u središtu New Delhija koja izgleda kao super-andrija nakon minobacačkog napada. Ali, poslije ćemo se u milijun detalja uvjeriti da je dogovaranje ture po Indiji samo za nas dvoje, po mjeri, i to kod indijske agencije, bio pravi potez. Na svakoj etapi puta sve je štimalo kao u Švicarskoj i svi su se pretrgli da nam u svemu ugone.

Jezgru starog Delhija treba doživjeti da bi se vjerovalo. U srcu grada je Chandni Chowk, dva-tri kilometra duga glavna trgovačka ulica, nešto kao Oxford street u Londonu ili Graben u Beču. No, ona izgleda otprilike kao vaš zahod ako tjedan dana ne spuštate vodu: jednako smrdljiva i zakrčena, kao uostalom i većina ulica u Indiji. Iznad svega toga meteža leži gust talog smoga. Sve je prekriveno slojem prašine i pepela, a vidljivost je oko pola kilometra. I smrdi, smrdi.

Probijate se u rikši kroz nezamislivu gužvu, držite sve stvari čvrsto stisnute da vam ih ne mrknu. Jedina vam je olakotna okolnost što ste bijelac – Englezi su im utjerali takav strah u kosti da vas gledaju upravo kao boga i miču se kao da oko sebe imate kakav nevidljivi energetski štit. Oko vas kaleidoskop kaosa, tko voli red dođe mu da vrišti – ali od buke se ionako ne bi čulo.

Ni New Delhi, koji su početkom 20. stoljeća izgradili Britanci, nije mnogo bolji. Majmuni puvijani veru se sada po zgradama različitih ministarstava, kao kod nas golubovi.

Trećega dana konačno krećemo na put prema Himalaji. Indijski Jet Airways Boeing 737 nosi nas do Bagdogre u zapadnom Bengalu, aerodromu najbližem Sikkimu. Tijekom cijelog leta od dva sata neprekidno letimo uz himalajski lanac, tisuće kilometara bijelih nazubljenih vrhova, koje gledamo u istoj razini, iako avion leti na uobičajenih 7 – 8 tisuća metara. Slikam, a onda mi stjuardesa kaže da je to

zabranjeno. Još jednom postajemo svjesni da više nismo na zapadu.

Darjeeling – miris Europe i okus čaja

Slijećemo u Bagdogru praćeni neprekidnom zaglušnom bukom prastarih indijskih migova 21. Bagdogra je grad u uskom pojasu koji spaja ostatak Indije sa svojim provincijama Assamom i sjeveroistočnim provincijama na istoku. Dočekuje nas naš vodič i domaćin u Sikkimu, Sailesh. Nepalac je porijeklom, a otac mu je bio jedan od ministara u zadnjoj nezavisnoj sikimskoj vladi. Prvi smo mu gosti iz Hrvatske. Od prvog do zadnjeg dana našeg boravka u Sikkimu, Sailesh se prema nama odnosio jednostavno kao prema gostima, a ne mušterijama. Tako iskren i jednostavan odnos nismo imali nikada niti s jednim vodičem ili turističkim operaterom bilo gdje.

U Darjeeling dolazimo u sumrak. Hotel je sasvim dobar, vrlo podsjeća na austrijske Gasthause. Dočekuje nas u sobi čaj, naravno Darjeeling. Iako nisam pasionirani čajopija, moram priznati, ovo je nešto posebno.

Darjeeling nije velik, smjestio se uzduž planinskog grebena. Glavna ulica naziva se The Mall, a sva odiše engleskom kolonijalnom tradicijom. Dućani su svakako mnogo engleskiji nego oni engleski danas. Mnogo je čistije i urednije nego dolje u Indiji, no ipak nije kao u Europi.

Sailesh nas vodi u razgledavanje jedne plantaže čaja, gdje nam pokazuju cijeli proces, od branja do pakiranja. Svi strojevi potječu još iz kolonijalnog doba – pravi muzej industrije, koji pritom još i radi. Popodne nas Sailesh vodi u kuću svog prijatelja Jamlinga. Imali smo u programu posjet Indijskom alpinističkom muzeju, ali Sailesh kaže da je ovo bolje. E, stvarno je i bilo! Jamling se preziva Norgay i sin je Tenzinga Norgaya, Sherpe koji je 1953. godine zajedno s Edmundom Hillaryjem osvojio Everest.

Na ulaznim vratima dočekuje nas osoba srednjih godina, skromnog izgleda, kao da smo došli susjedu. Jamling Norgay je i sam osvojio Everest, te pritom snimio DVD koji se i kod nas sada može kupiti na svakom kiosku (National Geographic o Everestu), a napisao je i knjigu koja se prodaje na Amazonu. Za planinare

kakvi smo mi, to je kao da smo upoznali Neila Armstronga. Jamling nas nudi čajem, mi smo prvi Hrvati koje upoznaje, iako je izgleda, spavao u šatoru do Božićevog pri ekspediciji na Everest 1996. godine. Vodi nas u svoj kućni muzej. Nevjerojatno! – od potpisa polovice svjetskih državnika koji su posjetili njegovog oca pa do autograma koga drugog doli Neila Armstronga. Poklonio im je i komadić stijene s mjeseca, ali su je popalili neki od tisuća turista koji su prošli njegovim malim muzejom. Daje mi da u ruku uzmem bocu za kisik koju je njegov otac imao kada je osvojio Everest. U ruci držim dio svjetske povijesti. I sve to onako, uz šalicu čaja i kolačić.

Izlazimo iz Jamlingove kuće kao u transu. Odmah odlazimo u knjižnicu na Mallu koja ima sasvim dobar izbor knjiga i kupujemo jednu s mislima alpinista koji su osvojili Everest, među kojima je i Jamling. Srce nam je zaigralo kad smo tako daleko od domovine u knjizi ugledali i našeg Stipu Božića. Na to smo stvarno bili ponosni.

Sailesh nas vodi na večeru u lokalni pub The Buzz. I opet srećemo Jamlinga, kao i cijelu kremu Darjeelina, direktora prestižnog koledža, biznismene... Ostatak večeri nekako nam je u maglici, nakon hektolitara popijenog piva.

No ipak se sjećam da je, kada smo trebali platiti, Sailesh jednostavno rekao: ne, vi ste moji gosti. Turizam? Teško. Za uzor našima!

I onda, kada smo se nadali da je večer gotova, Jamling nas opet poziva u svoju kuću na karaoke. E, to je već bilo previše. Mislim da sam u sitne sate sklopio više međudržavnih ugovora o nenapadanju, suradnji i savezništvu između Sikkima i Hrvatske nego svi naši dosadašnji premijeri.

Iznad oblaka, ispod Kanchenjunge

Petoga dana budimo se rano. Meni je glava za dva-tri broja veća nego inače, bez nekog bitnog probitka u inteligenciji. Krećemo dalje Saileshovim džipom, dolje s grebena na kojem je Darjeeling, u dolinu rijeke Rangeet, kroz nepregledne plantaže čaja.

Pukla nam je guma. Pa onda i rezervna. Ceste u načelu samo podsjećaju na ceste, pa nije ni čudo. Staju nam dva džipa, svi pokušavaju pomoći skinuti felgu. Na kraju treći vozač uspijeva. Sailesh mu nudi nešto love, no on odbija. Ovo stvarno nije Indija. Na kraju pristaje uzeti dvije naranče.

Dolazimo na granicu Sikkima, rijeku Rangeet. U odnosu na ceste most je u još lošijem stanju. Jedna hinduska obitelj d.o.o. (mama,

tata, baka, sinovi, kćeri i nekoliko mršavih pasa), stoički popravljaju otpale daske na mostu. Daska-dvije na dan. Vojnici nam lupaju neke pečate. Svaki stranac koji ulazi u Sikkim mora se registrirati i imati posebnu dozvolu za ulazak.

U mjestu Namchi Bazaar preuzima nas naš vodič za trekking, Thupten Tsering. On je porijeklom Tibetanac. Mama ga je na leđima prenijela preko prijevoja Nathula kada su Kinezi okupirali Tibet. Tamo se nikada nije vratio. Bez obzira na to, ni u kojem trenutku našeg puta s Thuptenom nismo u njemu osjetili ni najmanji tračak mržnje prema Kinezima. To nam je dalo misliti. I on nam kaže da smo mi prvi Hrvati u Sikkimu koje upoznaje. Bilo je naravno Slovenaca, ali ne i Hrvata na trekkingu.

Krećemo novim terencem prema Yuksomu, otkuda počinje naš trekking. Nismo lingvisti, no u razgovoru Thuptena s vozačem osjećamo da je tibetanski bitno drugačiji od nepalskog, kojim je govorio Sailesh.

Nakon zavoja i zavoja, dolazimo predvečer u Yuksom. Yuksom je prva prijestolnica Sikkima, gdje je u 17. stoljeću okrunjen prvi chogyal Sikkima. Sada je to omanji gradić s valjda nekoliko tisuća stanovnika, jednim boljim hotelom, te nekoliko rock bottom prenočišta. Nema tu

asfalta niti semafora, sve blato, no ono što gosta čudi: nitko te ne gnjavi, nitko ne prosjači i svi djeluju sretno. Nemaju ništa, i to im je dovoljno.

Hotel u kojem odsjedamo za lokalne je uvjete interkonti. No, ono što nas stalno prati: ne grije se. Opereš se na brzinu, barem je voda topla, i brzo pod deke.

Nismo se baš ubili od ranog ustajanja, no tako je bilo po planu. Jutro je vedro, sunčano. Na kraju doline kroz koju trebamo proći proviruje jedan snježni vrhunac. To nas mami. Prije nas kreće na put cijela regimenta koja je tu samo radi nas dvoje: konji, konjušari, nosači (u japankama!), kuhar... Nose sve naše stvari, mi šetuckamo s malim ruksakom i fotićem. Kada je planiran ručak, čekat će nas već sve skuhanu i pripremljenu na nekom proplanku.

Prolazimo Yuksomom. Na žičanim mrežama razapetim nad vatrom suši se kardamom, začini koji je u Sikkimu navodno najbolji. Prolazimo kontrolnu točku na izlazu, opet nam lupaju neke pečate. Ali nitko nas ne gnjavi. Za razliku od Indije.

Staza polako vijuga kroz dolinu rijeke Prek. Iako smo iznad 2000 metara, vegetacija je gusta. Prelazimo nekoliko visećih mostova. Klima je sasvim ugodna, nije prevruće a nije vlažno jer je jesen. Jutra su najesen u Sikkimu

vedra, predivna, no onda se iz doline počnu penjati oblaci koji prekriju snježne vrhunce.

Za ručak nas naša ekipa časti svim i svačim, i sve svježije i čisto. Moram priznati da nam je bilo neugodno. No čovjek se privikne i na gada-rije, a kako neće na luksuz.

Krećemo dalje. Vegetacija se polako mijenja, počinje šuma rododendrona. Prolazimo malo selo Bakhim. Nekoliko drvenih koliba, trekker's hut, i neizostavne molitvene zastavice. I onda dalje do sela Tsokha na 3000 metara nadmorske visine. Staza je vrlo dobro održavana i nije teška. U sumrak stižemo u malo selo na obronku doline. Drvene kuće, dlakave domaće životinje, blatni puteljci između. Smještamo se u trekker's hut, vlasništvo našeg vodiča. Večera je i opet odlična, pa krećemo u provod da vidimo kako mještani provode večeri. I zapravo, ne provode ih loše! Uz toplu vatricu u ognjištima sjede i cugaju chang, lokalno domaće pivo iz prosa.

Sedmoga dana budimo se rano. Žena insistira na jutarnjoj higijeni, no odbijam s prezirom. Bolje smrdljiv nego smrznut. Krećemo dalje. Uz put se nalazi budistički samostan. Thupten vadi ključ iz džepa i uvodi nas unutra, to je uostalom njegovo selo, njegov samostan. Potpuna tišina, miris vlage, drva, tisuća dogorjelih mirisnih štapića i svijeća od maslaca. Na kraju prostorije je svetište s kipovima Bude. Na ulazu skidamo cipele, obilazimo svetište slijeva nadesno, tako se mora. Thupten sve vrijeme čisti prašinu tu, miče dogorjele svijeće od maslaca tamo.

Izlazimo, okrećemo molitvene bubnjeve koji su nanizani oko samostana. Pored nas bakica iz sela radi isto.

Zastajemo za ručak na oko 3500 metara. Na proplanku nam naši anđeli čuvari rasprostiru čaj, pa namaze, pa juhu... Na trenutak se iz oblaka pokaže Pandim, vrh u usporednom lancu zdesna. I onda nestane.

Vegetacija se stvarno počinje mijenjati, sve je niža, manja, samo rododendroni. Uspom nije težak, ali osjeća se visina. Na rubu svog vidnog polja vidim more iskrica, oku nedostaje kisika. Oko nas je oblak, sve bijelo i neprozirno. Konačno izbijamo na Dzongri-La, prijevoj na 4200 metara. Više nema drveća, samo žbunje

patuljastog rododendrona i chorteni s molitvenim zastavama.

Poslijepodne je, silazimo s prijevoja u Dzongri na 4000 metara, gdje trebamo prespavati. Liježemo u šatoru, ja s rukom pred ustima da me hladan dah ne budi, žena mi sAVOROM. Nikada u životu nismo spavali u oštrijem okruženju. Temperatura je pala na manje od 10 ispod nule (ujutro je potok bio zamrznut). Oko našeg tankog šatora čuli su se čudni zvuci, kao stenjanje planinskih demona. Ujutro smo otkrili da su oko šatora pasli naši tovarni konji.

Sunce i nebo nad Himalajom

Sutradan opet ustajemo rano. Smisao tako ranog ustajanja doživljaj je izlaska sunca nad Himalajom. Valjda se isplati. Krećemo oštro, iako se svaki dah pet puta ponovi zbog rijetkog zraka. Naš je cilj Dzongri Top, greben na oko 4200 metara iznad logora. Oko nas nema više ni rododendrona, samo kržljivo žbunje i trava.

Izbijamo na greben, dani se. Oko nas kristalno čist zrak, pred nama more oblaka nad Indijom, iza nas Kangchenjunga. U tako čistom zraku kao da je nadohvat ruke, a još je viša 4000 metara. Zrake sunca kao laseri probijaju preko planinskog lanca, sjedimo u tišini okruženi stotinama molitvenih zastavica što tiho lepršaju na vjetru. A onda trenutak koji sam dugo planirao: vadim našu zastavu. I tako, s Kangchenjungom u pozadini, s izlazećim suncem ispred, po prvi puta u povijesti hrvatska se zastava vijori u Sikkimu. Iako nisam pretjerano sklon melodrami, ovaj trenutak sam osjetio. A moram priznati da su svi nazočni vrlo dobro zapamtili kako izgleda hrvatska zastava, jer su nijemo stajali i gledali. Ameri su bili posebno impresionirani. Po prvi puta su vidjeli da postoji i neka druga zastava, a ne samo američka.

Magični trenutak prekinuo je jedan domaći vodič. Na 4200 metara, u nezamislivoj divljini, izvadio je mobitel i nazvao doma mamu da vidi što je za ručak. Blagoslovljena globalizacija.

Na povratku, na 3600 metara, susrećemo Jamlinga. Obećao nam je knjigu. Bio sam potpuno siguran da je sve zaboravio, i knjigu i nas, no eto njega kako je vadi iz dna ruksaka, te je posvećuje, a ne zna ni kako se zovemo. Što reći?

Ceste koje život ne znače

Hrvoje Zrnčić, Zagreb

Ove su godine zbog tople zime biljke uranile s cvatnjom. Već posljednjih dana ožujka otišao sam u Samoborsko gorje pogledati je li procvao Blagajev likovac, iako on običava cvasti kasnije, u travnju.

»Riječ je o rijetkoj, neobičnoj i strogo zaštićenoj biljci hrvatske, slovenske i balkanske flore. U Žumberačkoj gori ustanovljena je tek na nekoliko staništa u samoborskom zaleđu«, piše akademik Sergej Forenbacher u svojoj knjizi »Žumberak – kalendar flore Žumberačke gore« (Školska knjiga, Zagreb, 1995., str. 186 – 189.) Ta, po svojoj filogenezi (rodonastanku) stara vrsta likovca, prilagodbama se bori da opstane kroz tisućljeća.

Kada sam stigao na stanište Blagajeva likovca, doživjeh šok. Prvi trenutak nisam vjerovao da je netko tako jednostavno uništio ne samo pet-šest »rijetkih, neobičnih i strogo zaštićenih« Blagajevih likovaca, već je zauvijek uništio i dio staništa na kojem su rasli. To je učinjeno kada je netko proširivao kolni put, pretvarajući ga u cesticu za osobna vozila, koja

vodi preko Gregurić Brega do planinarskog doma »Ivica Sudnik« na Velikom dolu. Samo proširenje kolnog puta toliko je nestručno napravljeno da sam siguran da nikakva dozvola za rekonstrukciju puta nije ni tražena, a ni dobivena. Uvjeren sam i u to da nitko nije ni razmišljao što bi se rekonstrukcijom moglo loše napraviti. Ne smetnimo pritom s uma da nas neznanje ne opravdava za učinjeno.

HRVOJE ZRNČIĆ

Blagajev likovac (*Daphne blagayana* Freyer) nizak je grm s dugim, po tlu polegnutim grančicama. Dok su grančice mlade, kora im je zelenkasta, zatim smeđa, s dugim vlaknima svilenkastog lika. Bijeli, glavičast cvat okružen je rozetom naopako jajastih, tamnozelenih i kožastih listova na vrhu grančice. Cvat sadrži do 20 bijelih cvjetova blago opojnog mirisa, koji podsjeća na miris jorgovana. Latice vjenčića zakržljale su, a nalaze se u čašičnoj cijevi te je ulogu vjenčića preuzela čaška s četiri režnja, što je karakteristika svih likovaca. Veličina je pojedinog cvijeta do najviše dva centimetra. Cvijet ima valjkastu cijev s četiri režnja te narančasto žute prašnice. Obično cvate u travnju, a ponekad, kao ove godine, i u ožujku. Plod mu je blijedožućkasta ili crvenkasta prozirna bobica. U uvjetima koji vladaju u našim krajevima plodova je vrlo malo. Stoga se Blagajev likovac rijetko razmnožava sjemenkama, pa uvelike prevladava vegetativno razmnožavanje.

Nije mi jasno čemu sve to kada su postojeći kolni putovi omogućavali opskrbu doma, a dom i nije daleko od prvog asfalta, nepun sat hoda. K tome, do planinarskog doma vode čak četiri kolna puta, kojima domu mogu prići traktori i terenska vozila. No, nekome ni to nije bilo dovoljno. Jedan je kolni prilaz toliko proširen da do doma mogu doći i osobni automobili. Mislim da je uvijek apsurd kada do planinarskog doma stigne cesta, jer planinarski dom u svom nazivu sadrži osnovu riječi planinarenje, a ne vožnja. Dovezete li se do doma osobnim automobilom, onda bi se taj dom zapravo trebao zvati vozačkim domom.

Drugi je sličan, ali uznapredovali primjer cesta Oltare – Zavižan i planinarski dom »Zavižan« na Vučjaku. Spomenuta je cesta toliko proširena da izgleda kao magistrala. Koliko je tu u parku prirode, dijelom i u nacionalnom parku, trajno uništeno biljaka i njihovih staništa, to nitko ne zna. Čini se da nikoga i nije briga.

Ta cesta s jedne strane izravno vodi okupaciji planinarskog doma osobnim i inim vozilima. Kao ilustracija, tu je fotografija na kojoj se lijepo vidi kako se, planinareći, teško može probiti kroz bedem automobila do planinarskog doma na Zavižanu. To je svakovikendiska ljetna slika.

S druge strane, toliko široka cesta nema riješenu odvodnju oborinskih voda, što može imati trajne loše posljedice za okoliš. Imamo li na umu da je ta cesta duga 17 kilometara, da je široka oko 6 metara i da je ukupna godišnja količina oborina u tom kraju oko 2000 milimetara, lako je shvatiti da ta količina vode, koja k tome teče, svojim djelovanjem može nanijeti stvarno nepopravljive štete.

Dodajmo tome da nacionalni park Sjeverni Velebit, kao uostalom niti drugi hrvatski nacionalni parkovi, nema određen najveći broj posjetitelja koji smiju posjetiti park u jednom danu. Zbog toga se može dogoditi da u park u jednom danu uđe toliko posjetitelja i toliko automobila da će štete koje oni nanesu biti tolike da se park zadugo neće moći oporaviti. Neke loše posljedice mogu biti i trajne, naročito nakon višekratnih nekontroliranih prekobrojnih posjeta.

Sljedeće što se u pravilu događa kada cesta omogućuje prilaz domu osobnim vozilima jest

HRVOJE ZRNIČ

Da mogu, neki bi se parkirali još bliže domu

ono što se događa s planinarskim domom »Gračar« na Medvednici, koji zapravo više i nije planinarski jer se, između ostalog, u tom domu više ne smije jesti »iz ruksaka«. Za planinare koji se ponašaju planinarski prepravljen je u planinarsku sobu dio šupe uz dom, no ona je premala za tu namjenu, a malo planinara i zna za nju. Sve me to skupa podsjeća na početke turizma na moru, kad su ljudi turistima iznajmljivali cijelu kuću, a sami tijekom ljeta živjeli u šupi, kako bi zaradili što više novca.

Što nam preostaje? Koliko vidim, zdrav razum govori da postoje dvije mogućnosti. Prije svega, ceste i automobile trebalo bi dovoditi do objekata koji se zovu moteli, hoteli i slično, a planinarske putove i planinare do objekata koji se zovu planinarski domovi, kuće i skloništa. Druga je mogućnost da se planinarski objekti povjere na upravljanje ljudima koji imaju osjećaj i za čovjeka i za okoliš. Jedan je takav lijep primjer planinarski dom »Prpa« na Baškim Oštarijama. Do tog doma čak vodi i cesta, i to asfaltirana, ali je ugođaj u domu planinarski – i ne samo u domu, već i oko njega. Ne kažem da je kod Prpe sve idealno, ali vlasnik barem ima planinarskog duha, koji u njemu prevladava.

Drugim riječima, svi bismo morali što prije razviti svijest o održivom razvoju. To znači svesti svoj negativni utjecaj na divljinu, naročito za vrijeme boravka u njoj, na tu mjeru da se divljina može samostalno oporaviti za vrlo kratko vrijeme. Ne znam postoji li uopće drugi, ispravniji put koji bi trebalo slijediti.

KARTA OPĆINE PERUŠIĆ – OPASNE IMPROVIZACIJE UGLEDNIH IZDAVAČA I STRUČNJAKA

Kad čovjeku u ruke dođe kartografsko izdanje koje potpisuju ovako ugledne ustanove: Turistička zajednica Ličko-Senjske županije (riječ »senjske« počinje velikim »S«!), Javna ustanova »Pećinski park Grabovača« i Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo Perušić a sve to još, vjerojatno kao »izvodač radova« potpiše i VA-COPY multimedija (bolje znana kao www.cromaps.com), tko se ne bi razveselio. Ovakvih izdanja u pravilu uvijek manjka, a kad se još odnose na područja koja su relativno slabo pokrivena, pa još k tome besplatna...

Dakle, radi se nominalno o karti općine Perušić, u mjerilu 1:25000, po sadržaju reklo bi se - turističke karte, a već na prvi pogled je jasno da karta pokriva mnogo šire područje od same općine - sve tamo do Baških Oštarija - očito ciljajući na zaokruživanje turističke ponude. Karta ima lijepu satelitsku podlogu - impresum ne kazuje koji je izvor podloge - a sadržaj su vodotoci, naselja, turistički sadržaji, ceste i planinski vrhovi. Sa zadovoljstvom sam pregledao bogate turističke sadržaje perušićke općine, jer me to područje upravo zanimalo, ali potom planinarsko oko pobježe na Velebit... a kad tamo...

Najprije mi za oko zapne cesta koja vodi ravno preko Ravnog Dabra kroz naselje Crni Dabar pa dalje na zapad prema Ljubičkom brdu. Ljubičko brdo? Otkud njegov trokutić i visina usred onog zelenila, kad se lijepo bijeli na snimci iznad Baških Oštarija? No, ispalo je da je to samo početak. Gle, cesta je između Budakova brda i Bačić kuka! Uzbuna! Zar je to moguće? Pa nedavno sam bio gore i sigurno je da je tamo krasna bukovina, a cestu je gore gotovo nemoguće dovući. Hej, pa i Bačić kuk je nekako »prezelen«. A one stijene dva prsta jugozapadno izgledaju baš kao Bačić kuk, a i oni dvostruki zavoji ispod njih nemaju svoje dvojnike. Bože, što je to? Sateliti pokazuju jedno, anonimni kartografi stavljaju trokutiće na neka druga mjesta... Kome da čovjek sad vjeruje - svojim očima (pa makar i preko satelita) ili natpisima na karti?

Kad se malo bolje pogledaju sadržaji ove karte pomalo sve postaje jasno. Netko tko nimalo ne poznaje ni ovaj prostor, a ni svoju kartografsku struku, odnekud je uzeo jednu podlogu, iz nekog drugog izvora skice putova, to preklopio savršeno, a potom je očito iz neke planinarske karte skinuo i vrhove i potpuno bez veze (znam da nije lijepo tako reći, ali je tako!) vrhove razbacao po podlozi. I taj svoj uradak

vjerojatno skupo prodao naručitelju. Avaj, kako to da i naši Ličani ne vidješe ove gluposti - moramo vjerovati da bar oni poznaju svoj kraj.

Zaista, ovo je najprije velika sramota kako za kartografa, a još veća za izdavače. No, najgore od svega, ovo je i opasna rabota: dijeliti neupućenim turistima ovakav materijal i pozivati ih u Velebit po ovakvim putovima - to je jako opasno i može vrlo loše završiti. Nedajbože da netko krene po ovim »cestama« prema tzv. Bačić kuku, a završi u šumetinama Javorova bila (tek u prolazu se diveći nekim velebnim, a po turističkoj karti bezimenim stijenama!). Još će najbolje proći tko po karti krene na Budakovo brdo - iznenadit će se kad na vrhu nađe natpis - Laktin vrh! Užas!

Kad sam poslije ponovno promotrio ovu kartu, uvidjeh da zapravo od početka, od samog naslova, tu nešto ne štima. Općina Perušić, 1:25000. A na listu dimenzija tek malo većih od A3 prikazane su i Baške Oštarije pa i Karlobag! Ispod je i skala grafičkog mjerila: 1 km = 4 cm. Hm, ali ovdje je 2,25 cm! Dakle

skala nekoliko milimetra ispod brojki 25000 kaže da je karta mjerila 1:44444. No, već jednostavno i površno preklapanje pokazuje da je karta zapravo mjerila 1:100.000. Čisto da umirim savjest mjerim na satelitskoj snimci nešto originalno, što »kartograf« nije doradivao: od Kosinjskog mosta do zaljeva u Karlobagu – 27,9 km. Na ovom uradku, koje zaista više neću zvati kartom, a bog zna kojeg mjerila – ne biste vjerovali – skoro ispravnih 27,7 cm!

Nije mi vrag dao mira pa sam pokušao rekonstruirati kako je moguće da netko tko si makar i utvara da je nekakav kartograf, uspije napraviti tako »pomaknutu« kartu. Nije trebalo dugo tragati. Podloga je dakle satelitska, mjerila 1:100.000. Mreža cesta jako napadno nalikuju mreži na jednom atlasu u mjerilu 1:100.000. A pomak? Vrlo očito. Netko šlampav pa još neupućen uzme poznatu nam planinarsku kartu i debelu crtu Premužičeve staze preklopi (ali kako?!) preko uzdužne velebitske ceste! I sad odjednom svi vrhovi iznad te staze-cesta su manje više tamo gdje treba. Dakle sve od Dabara, pa preko Bačić kuka i dalje do Štirovače zaista je u odnosu prema Premužičevoj stazi, baš kao što je na ovom uradku u odnosu prema velebitskoj cesti. O tempora, o mores...

Branko Meštrić

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-lux
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori
Monokulari
ZOOM dalekozori
Panoramski dalekozori
Kompasi
Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

VMD
Travel Agency

Adresa: III Cvjetno naselje 20, 10000 Zagreb

tel: 01 6065 840 · fax: 01 6065 841 · e: vmd@vmd.hr

ID HR-AB-01-080038509 | IATA 75321271 | član UHPA

SKIJANJE

Francuska

Alpe d'Huez - 05.-12.01.08

Val Thorens - 05.-12.01.08 & 08.-15.03.08

Puy St. Vincent - 22.-29.03.08

TURNO SKIJANJE - Italija, Tarvisio - 16.-23.02.08

Austrija

St. Anton - 08.-15.03.08

NOVO!!! - Kvalitetne transportne vreće za vaše pohode i putovanja

RONJENJE, TREKKING, POHODI...

SINAJ, Uspon na najviši vrh Egipta i Svetu Goru

29.03.2008

RONJENJE U CRVENOM MORU-Liveaboard safari

ožujak/travanj 2008

NEPAL - Nar Phu Trekk

svibanj 2008

KORZIKA, NORVEŠKA, DOLOMITI

svibanj-srpanj 2008

Za detaljne programe i cijene nazovite, pišite, navratite...

www.vmd.hr

AVIO KARTE ZA VAŠE EKSPEDICIJE
za sve destinacije diljem svijeta

MATE ERCEG (1942. – 2007.)

Članove šibenskog »Kamenara« potresla je žalosna vijest da nas je 19. rujna 2007. napustio dugogodišnji član i prijatelj Mate Erceg. Preminuo je u 65. godini života, nakon kratke i teške bolesti, upravo četiri dana prije svojega rođendana. Preminuo je u vrijeme kada je svojom aktivnošću još dugo mogao doprinosti zadaćama svoga Društva i planinarske organizacije u cjelini.

Rođen je 23. rujna 1942. godine u malom i slikovitom mjestu Slivno pored Perkovića, 20 km udaljenom od Šibenika. Već kao dijete zavolio je prirodu i brda oko rodnog mjesta i ta ga ljubav nije napuštala do smrti. Sa svojom obitelji redovito je posjećivao Slivno i divio se ljepoti prirode. Ona je bila, naprosto, dio njega, pa kad nije bio u planini, sretali smo ga u šetnji njemu omiljenim Šubićevcem ili na šibenskim planinarskim stazama, a najviše u planinarskoj kući »Čičo« za čiju je izgradnju i uređenje dao i svoj veliki doprinos. Volio je, između ostalog, more i kupanje i bio redoviti posjetitelj Solarisa, u sezoni na plaži, a zimi u šetnji. Mate je bio prepoznatljiv po dobroći, ustrajnosti i savjetima koji

su najviše koristili mladim i još dovoljno neiskusnim planinarima. Znao je kazati kako mu je Velebit najomiljeniji, te je na njemu najčešće boravio. Nije, međutim, zapostavio i druge planine. Bio je skoro na svim planinama Lijepe Naše, ali i onim najpoznatijim iz nekadašnje zajedničke države. Penjao je i neke planine i inozemstvu. Stekao je tako ogromno planinarsko iskustvo i brojne prijatelje planinare.

Svoj radni vijek najvećim je dijelom proveo na poslovima obrane i u policiji i obnašao rukovodne i odgovorne dužnosti.

Volio je svoju domovinu i ljude i u danima Domovinskog rata bio je ranjen na redovitom radnom zadatku.

Smrt Mate Ercega veliki je gubitak za njegovu obitelj i rodbinu, brojne prijatelje planinare i HPD »Kamenar«. Na pokopu u rodnom Slivnu 21. rujna okupilo se mnoštvo planinara i ostalih ne skrivajući tugu i suzne oči. Dragi Mate, kad budemo hodali našim planinama mislit ćemo na tebe, sjećati se tvoje dobrote i ugodnih zajedničkih planinarskih druženja. U našim srcima stalno će biti mjesta za tebe!

Ante Juras

VIJESTI

OSNOVANA STANICA PLANINARSKIH VODIČA ŠIBENIK

Na poticaj Izvršnog odbora Planinarskog saveza Šibensko-kninske županije održana je 21. listopada, na Danu planinara ŠKŽ na Brezovcu (Dinara), osnivačka skupština Stanice planinarskih vodiča Šibenik.

U planinarskim udrugama Šibensko-kninske županije djeluje veliki broj planinarskih vodiča, pa se nametnula potreba objedinjavanja njihova djelovanja i organiziranja daljnjeg stručnog osposobljavanja. Tijekom rasprave o programu rada naglašena je potreba suradnje Stanice sa svim planinarskim udrugama u Županiji i šire, provođenje treninga članova radi razvijanja tjelesne aktivnosti i priprema za napore u vođenju tura i pohoda, izviđanjem prohodnosti planinskih predjela radi utvrđivanja mogućnosti boravka i kretanja po njima te organiziranje i vođenje planinarskih tura i pohoda u zemlji i inozemstvu. Za

pročelnika Stanice izabran je iskusni planinarski vodič i speleolog Joso Gracin, a za tajnicu Antonija Mihailević (oboje iz HPK »Sveti Mihovil«, Šibenik).

Ante Juras

DAN PLANINARA ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE

Nakon dvogodišnje pauze, Planinarski je savez Šibensko-kninske županije ponovo uspostavio tradicionalno okupljanje svih planinara iz Županije – Dan planinara Šibensko-kninske županije. Ovogodišnja je manifestacija održana 21. listopada 2007. na Brezovcu (Dinara), a domaćin je bilo HPD »Dinara« iz Knina.

Dinara je ovoga puta, pokrivena snježnim plaštem, velikom hladnoćom i na mjestima olujnim udarima bure, negostoljubivo dočekala planinare. To je, sigurno, razlogom izostanka pozvanih gostiju i sudjelovanjem svega stotinjak planinara, što nije

Perica Šimić, predsjednik HPD »Dinara« iz Knina koje je bilo domaćin Dana planinara Šibensko-kninske županije

uobičajeno. Planirani uspon na vrh Dinare (1831 m) morao se iz tog razloga otkazati, pa su se planinari zadovoljili šetnjama u blizini planinarske kuće. Kuća je većini bila topli kutak ispunjen veselom atmosferom i ugodnim mirisom odlično pripremljenog planinarskog graha. Domaćinu hvala na organizaciji i brizi da i ovaj Dan planinara ŠKŽ protekne što ljepše!

Ante Juras

OBNOVLJENE STAZE U KOSTELSKOM GORJU

Markacisti HPD »Kunagora« iz Pregrade Josip Batišta i Dominik Martinko uz logističku podršku ostalih članova društva obnovili su staze u Kostelskom gorju. Staze nisu obnavljane i čišćene više od 20 godina, ali su sada, nakon dvogodišnjeg rada, ponovno uređene i stavljene u funkciju. Pred pregradskom crkvom Uznesenja Blažene Djevice Marije (»Zagorskom katedralom«) postavljen je putokaz prema planinarskoj kući »Kuna gora« te označeno vrijeme potrebno za obilazak staza koje vode od planinarske kuće: prema Vinagori 2h, Velikom Taboru 4,5 h te Kostelgradu (2 h).

Dana 30. rujna 2007, u prigodi akcije »Branje grozdja« otvorena je obnovljena uzdužna staza koja povezuje tri najljepša odredišta u Kostelskom gorju:

Veliki Tabor, Vinagoru i Kostelgrad. Hodajući tom stazom, planinari i putnici namjernici mogu osjetiti istinski duh Hrvatskog zagorja, mogu sresti buntovnika Gupca, Kovačičeva »Zgubidana«, nesretnu Veroniku Desiničku, čuti balade Petrice Kerempuha i pogledati Leskovarove propale dvore. Staza je lagana, ponegdje i dinamična, vizualno pregledna.

Prolazeći ovim stazama, osim povijesnih znamenitosti, Pregradu i cijeli zagorski kraj krase široko srce njegovih ljudi čiju je gostoljubivost u svojim stihovima opjevao i Vilim Čaklec: *»Dobro mi došiel prijatel / vu skromni zagorski dom / budi kak doma vu vlastitoj hiži / tu pri pajdašu si svom. / V hiži toj kaj si poželiš, / To moje srce ti da«.*

M. Kantoci

Obnova markacija na Kuna gori

Manifestacija »Branje grozdja« bila je dobra prilika za otvorenje obnovljenog puta

Siječanj

Velika skala: Lipna planina u
Bosanskoj Alpama
Mala skala: Buzište dno na vrhovima
Jugoslavije

Hrvatski
planinarski savez

Konstancija 20
10000 Zagreb

planinarski savez

110. obljetnica izdavanja i
100. godišnjica osnivanja
hrvatskih planinara

PONEDJELIK UTOBAK SRIJEDA ČETVRTAK PETAK SUBOTA NEDELJA

	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

8. 3. Pohod Zagorskim bregovitim putem, PD «Zagorsko steno»,
Zabok 3. 3. Tradicionalni zimski suaret na Kleku, HPD «Klek»,
Opuzen 18. 3. Tradicionalni pohod na Plit, PD «Plit», Klana 14. 3.
Zimski suaret na Belegradu, HPD «Beograd», Belce 25. 3. 13. zim-
ski uspon na Vilevina, PD «Striše», Crkvenica 21. 3. Vinokov po-
hod, HPD «Bundek», Murko Sredilice 21. 3. Zimski pohod na Lipo,
HPD «Lipa», Seveti 26. 3. Sunovratno - Dan HPD «Sunovrat»,
HPD «Sunovrat», Durdenovac

Kolovoz

Velika skala: Lipna planina u
Bosanskoj Alpama
Mala skala: Buzište dno na vrhovima
Jugoslavije

Hrvatski
planinarski savez

Konstancija 20
10000 Zagreb

planinarski savez

110. obljetnica izdavanja i
100. godišnjica osnivanja
hrvatskih planinara

PONEDJELIK UTOBAK SRIJEDA ČETVRTAK PETAK SUBOTA NEDELJA

			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

8. 3. Pohod Zagorskim bregovitim putem, PD «Zagorsko steno»,
Zabok 3. 3. Tradicionalni zimski suaret na Kleku, HPD «Klek»,
Opuzen 18. 3. Tradicionalni pohod na Plit, PD «Plit», Klana 14. 3.
Zimski suaret na Belegradu, HPD «Beograd», Belce 25. 3. 13. zim-
ski uspon na Vilevina, PD «Striše», Crkvenica 21. 3. Vinokov po-
hod, HPD «Bundek», Murko Sredilice 21. 3. Zimski pohod na Lipo,
HPD «Lipa», Seveti 26. 3. Sunovratno - Dan HPD «Sunovrat»,
HPD «Sunovrat», Durdenovac

NARUČITE PLANINARSKI KALENDAR ZA 2008. GODINU!

Iz tiska je izašao atraktivni zidni kalendar HPS-a za 2008. godinu sa slikama iz hrvatskih i inozemnih planina, među kojima i slikama Prve hrvatske ženske alpinističke ekspedicije na Cho Oyu.

Uz slike iz planina u njemu je objavljen pregled svih značajnijih akcija u sljedećoj godini i najnoviji adresar članica HPS-a. Format kalendara je 48×33 cm, a kao i prijašnjih godina, tvrda poštanska omotnica štiti ga od oštećenja na putu do naručitelja.

Cijena kalendara je 35 kuna, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje se određeni broj kalendara, a HPS društvu potom šalje račun). U narudžbi (telefonskoj, faksom, poštom ili putem e-maila) treba naglasiti hoće li se kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS-a ili ga treba slati poštom, a u tom slučaju u račun će biti uključeni i pripadajući poštanski troškovi.

Informacije i narudžbe
HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
 Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
 tel./fax 01/48-24-142
 tel. 01/48-23-624
 e-mail: hps@plsavez.hr

8. 12.	Planinarska noć u Međimurju <i>Gornje Međimurje</i>	HPD "Međimurje", Čakovec Magdalena Bistrović, 040/310-955 Bogomir Trabe, 091/50-49-566
11. 12.	Svjetski dan planina	
15. 12.	Planinarski pohod Fokinom stazom <i>Psunj: Pakrac - pl. dom "Omanovac"</i>	PD "Psunj", Pakrac Krešimir Kardum, 098/95-23-588 Mato Štefanac, 098/99-63-776
15. 12.	Noćni pohod na Oštrc <i>Oštrc</i>	HPD "Željezničar", Zagreb
20. - 31. 12.	Izložba fotografija Dubrovnik <i>Muzej "Ronald Brown" u Dubrovniku</i>	HPD "Dubrovnik", Dubrovnik
22. 12.	Zimski uspon na Oštru <i>Podoštra - Oštra</i>	PD "Željezničar", Gospić Andrija Benković, 053/574-305, 091/16-48-182
26. 12.	Tradicionalni uspon na Sniježnicu <i>Mihanići - Sniježnica - pl. kuća "Pavlič"</i>	HPD "Dubrovnik", Dubrovnik

2008.

6. 1.	Planinarskom stazom "VRA Bljesak"	PD "Zmajevac", Novska Davor Augustin, 098/285-004, davor.augustin@gmail.com
6. 1.	Novogodišnji pohod Zagorskim bregovima <i>Krapinske Toplice - "Picelj" - Zabok</i>	PD "Zagorske steze", Zabok Antun Žigman, 049/223-430 pd.zagorske-steze@kr.t-com.hr
6. 1.	Novogodišnji pohod PD "Novsko brdo" <i>okolica Novske</i>	PD "Novsko brdo", Novska Davor Augustin, 098/285-004, davor.augustin@gmail.com
6. 1.	Novogodišnji pohod na Klek <i>Klek, pl. dom "Klek"</i>	HPD "Klek", Ogulin Franjo Petrušić, 047/531-206 Miljenko Pavešić, 047/522-384
13. 1.	Tradicionalni pohod na Pliš <i>Klana - Pliš - Lisac</i>	PD "Pliš", Klana Boris Križan, 051/808-606, 091/51-93-662
13. 1.	Zimski susret planinara na Belecgradu <i>Ivanščica, pl. kuća "Belecgrad"</i>	HPD "Belecgrad", Belec Katica Bucifal, 049/460-135 Verica Havočić, 098/16-09-056
19. 1.	Vincekovo u Kutjevu <i>Krndija, kutjevačko vinogorje</i>	PD "Vidim", Kutjevo Antun Koren, 091/54-59-153, www.pd-vidim.hr
20. 1.	14. zimski uspon na Viševicu <i>Viševica</i>	PD "Strilež", Crikvenica Josip Pravdica, 051/785-358, josip.pravdica@ri.t-com.hr
20. 1.	Vincekov pohod <i>Međimurje: Toplice Sv. Martin - Mursko Središće</i>	PD "Bundek", Mursko Središće Sonja Vrišić, sonja.v@vip.hr Zlatko Bahun, zlatko.bahun@ck.t-com.hr
20. 1.	6. zimski pohod Sesvete - Lipa <i>Medvednica, pl. dom "Lipa"</i>	HPD "Lipa", Sesvete www.hpdlipa.hr, info@hpdlipa.hr

Sadržaj 99. godišta »Hrvatskog planinara«

ČLANCI

Bajs Damir	Lastovo - planinarenje uz miris mora	179
Bajs Damir	Planinar na moru ili gdje je prvo brdo	426
Balaško Branko	Vrlo zahtjevni i naporni putovi u Sloveniji	169, 206, 256
Barbarić Igor	Neočekivani saveznik na Glavici	316
Bikić Krešimir	Sunce i oblaci nad Vran planinom	307
Božić Vlado	Rudnici na Črncu	87
Burica Gordana	Preko Biokova u jednom danu	32
Burica Gordana	Putovi predaka	106
Buševac Fehim	Biokovo, izazov s kojim se treba suočiti	302
Čaplar Alan	80 godina zavižanskog doma	330
Čaplar Alan	Hrvatske alpinistice na Tirkiznoj Božici!	370
Debelić Zoran	Planino, osvojila si me!	390
Fischer Darko	Najprije dolje, zatim gore	28
Frišić Tomislav	Biokovskim stazama	220
Frišić Tomislav	Ploča navrh Ivanščice	312
Frišić Tomislav	Sveto brdo - od 0 do 1751	53
Gojević Nikola	Dinarske zabilješke	147
Grubišić Rajko	Dolomiti – planine koje oduševljavaju	422
Grundler Darko	Korak	350
Jagarić Vladimir	Đački planinski domovi	266
Jenei Hrvoje	»Ekstremisti« na Blagajskoj stijeni	136
Juras Ante	Bunje	104
Juzbašić Tomislav	Himalajski vidik snova	162
Juzbašić Tomislav	Uspomena na Sniježnicu - konavosku ljepoticu	346
Kraljić Željko i Richter Ivica	Kapelskim planinarskim putom od Tuka do mora	382
Lah Igor	Planine u nama	48
Lanča Boris i Paolo	Veličanstveni vulkan El Teide	211
Martinovski Damir	Rajinački tetrijebi	343
Matak Boris	Gorski kotar s mirisom agava	23
Meštrić Branko i Murganić Vitomir	Petrova gora - planinarska »terra incognita«	122

Meštrić Branko	Dnevnik bez žigova	65
Meštrić Branko	Planinarska kartografija	12
Meštrić Branko	Po Bosni i Hercegovini - tragom jednog Španjolca	356
Milas Krunoslav	Ah, ta imena!	21
Milas Krunoslav	O »Premužički«	202
Mohar Darko	Susreti s medvjedom, kraljem naših šuma	216
Patačko Slavko	Kanjonom Vrženice na Divišku	305
Pavešić Miljenko	Male legende s legendarnoga Kleka	35
Pervan Tvrtko	»Divlji vrh« i nije tako divlji	130
Petriček Igor	Sikkim – pod sjenom Kangchenjunge	430
Petriček Igor	Trobojnica u Irskoj	290
Poljak Željko	Medvednica - park ili...	183
Poljak Željko	Na najvišim vrhovima Egipta	294
Poljak Željko	Planinariti po Norveškoj	419
Poljak Željko	Veliki i Mali Troglav - nekad i danas	247
Premužić Margareta i Bosiljevac Marinko:	Čemu služe geodetski stupovi	
	na našim vrhovima	89
Radovanović Vanja	Planinarenje s djecom	42
Radovanović Vanja i Popović Jadranko:	Manje poznata brda riječkoga zaleđa	410
Rakić Ivan	Pet dana, stotinu kilometara Biokova	142
Šincek Mira	Autom na Ivanščicu	98
Šintić Josip	Plešivičke razgledne piramide	299
Smolec Robert	Veliki Črnc - usamljenik Samoborskoga gorja	82
Švajda Dario	Dolazi sezona krpelja!	108
Švajda Dario	Umor i iscrpljenost u planini	182
Tesla Branko	Iz Raduča na Vaganski vrh	338
Tetlo Branko	Noćni uspon na Dinaru	226
Tota Blaž	Iz planinarskog dnevnika jednog župnika	17
Tota Blaž	Iz planinarskog mozaika	176
Travizi Ana	Stota obljetnica otkrića velebitske degenije	242
Vadić Nenad	Budakova brda	62
Vlainić Oliver	Petrova gora u budućnosti	129
Vranješ Denis	Zaboravljena planina	378
Vuković Jadranka	Moj Mont Blanc	94
Vuković Jadranka	Upute za uspješno gubljenje	228
Zrnčić Hrvoje	Ceste koje život ne znače	438
Žagar Jasna	Draži je nama naš Vagon	398
Žagar Jasna	Kako je građen dom na Lipi	270
Žagar Jasna	Šar - legenda i bajka mog djetinjstva	173
Zrnčić Hrvoje	Cjelolisna pavitina na Poštaku	102
Zrnčić Hrvoje	Vezivanje vezica	58

SLIKOVNI PRILOZI

Cajzek Goran: Velebitu, s ljubavlju	100
Igra prirode	428
Kalendar HPS-a za 2008. godinu	388, 444
Planinarski foto-dia festival u Đurđenovcu 2006.	60
Vargek Miljenko i Zrnčić Hrvoje: Lastavice	140
Vukušić Ante: Živjeti na Zavižanu	348

IZ RADA HPS-a

Berljak Darko: Glavni odbor HPS-a	149
Berljak Darko: Hrvatski planinarski savez u 2006. godini	2
Godišnja priznanja i nagrade Izvršnog odbora HPS-a	10
Sadržaj 99. godišta »Hrvatskog planinara«	447
XXIV. skupština HPS-a	275

RUBRIKE

Gorsko spašavanje	70, 399
In memoriam: Mario Salletto: 38, Vladimir Mlinarić - Rudlavi i Lelja Dobronić: 76, Marijan Wilhelm i Josip Muha: 112, Dražen Drago Vukušić: 156, Bogomir Medić: 234, Zvonko Drušković: 321, Joško Božić: 361, Stjepan Brlečić: 406, Mate Erceg: 442	
Kalendar akcija	40, 80, 120, 160, 200, 240, 288, 328, 368, 408
Pisma čitatelja	113, 358
Planinarenje i nove tehnologije	320
Planinarske kuće	37, 362, 404
Planinarski putovi	67, 152, 187, 231, 282
Planinarski tisak	73, 157, 185, 229, 285, 440
Speleologija	114, 284
Tko je što u hrvatskom planinarstvu: Drago Bozja: 158, Anton Bikić: 192	
Vijesti	38, 77, 117, 194, 235, 286, 322, 364, 406, 442
Zaštita prirode	74

HRVATSKI PLANINAR

OPREMA ZA AKTIVAN BORAVAK U PRIRODI

- ▶ planinarenje
- ▶ kampiranje
- ▶ alpinizam i sportsko penjanje
- ▶ speleologiju
- ▶ alpsko i turno skijanje

*Vrhunska oprema
za vrhunske rezultate!*

Članovima HPS-a na gotovinsko plaćanje
odobravamo popust **-10%** a na jednokratno plaćanje karticama **-5%**